

Baština Dusty Covers

Five-Year Plan as a Science-Fiction Picturebook from 1948

Written by Berislav Majhut

Translated by Željka Flegar

After World War II Croatia was one of the six constituents of the newly founded Federal People's Republic of Yugoslavia – FPRY (1945–1963).¹ It was in this period that a very unusual picturebook appeared, aimed at young readers.

In 1949 the Ministry of Education of the People's Republic of Serbia published the booklet *A Selection of Books for Children from 3 to 14 Years of Age*. The selection drew on the publishing industry of the entire Yugoslavia,² i.e. including books published in Zagreb, Sarajevo and other parts of “our country”, as stated below (1949: 3):³

From the abundant publishing activity in our country, we hereby present this small selection of books for children from 3 to 14 years of age, which was put together based on experience in educational practice.

The publishing practice was so “abundant” that the following title was recommended among the books aimed at “preschool children (3–7 years old)”, as seen in Figure 1 (1949: 5–6):

The Five-Year Plan for the Development of the People's Economy in FPRY in the Years 1947–1951, pub. “Rad”, Beograd 1948, din 44 – (to be used as a picturebook in conversation with children).

It is a highly unusual recommendation to bring a serious publication of political propaganda to the attention of young children as a picturebook. What possible appeal could this book, undoubtedly meant for adult readers, have for young children?

*The Five-Year Plan for the Development of the People's Economy in FPRY in the Years 1947–1951*⁴ is a trade edition rendered in landscape format (15x22 cm) and filling 96 pages. Every other page is illustrated, and the illustrations were created by the Slovenian architect B[ranko] Kocmut (1921–2006). The author of the text is not indicated. The publisher had the versions printed in the Serbian language (in the Cyrillic script) and the Croatian language, which was common practice at the time. The Croatian language edition that was intended for readers from Croatia (and Bosnia and Herzegovina) is presented in this edition of the Dusty Covers section.

¹ At first, the state was called the Democratic Federative Yugoslavia (29 November 1943 – 29 November 1945). Afterwards, in 1963 the country was given its new name, the Socialist Federal Republic of Yugoslavia, which it retained until its dissolution in 1991.

² Just like similar lists originating in those times, for example the one published in Zagreb by Cvitan and Franković in 1947. The *Five-Year Plan* had not by then been published in picturebook format, but the list includes “Political literature for young people”, in other words, for readers from 12 to 18.

³ Because the Yugoslav state policy was created in Belgrade and implemented in the other parts of FPRY, the fact that the selection of recommended children's books was published by the Ministry of the People's Republic of Serbia did not prevent it from being relevant in the entire country.

⁴ The title of the booklet is based on the original document published in 1947, i.e. *The Five-Year Plan for the Development of the People's Economy of the Federal People's Republic of Yugoslavia in the Years 1947–1951: With Speeches by Marshal Tito, Andrija Hebrang, Boris Kidrič, Vicko Krstulović*.

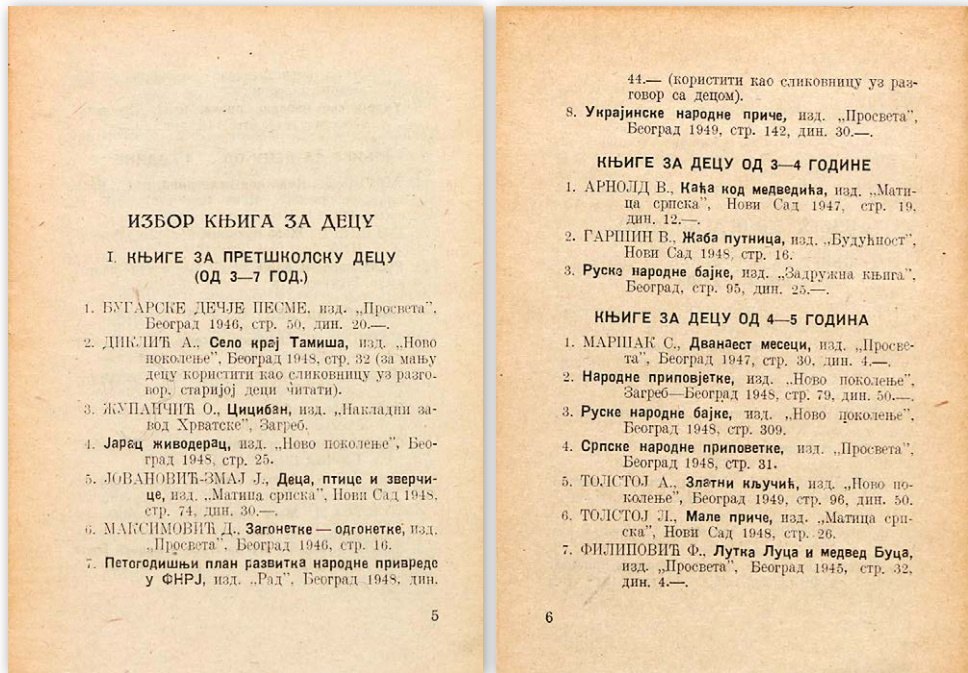

Fig. 1. Two pages from the booklet *A Selection of Books for Children from 3 to 14 Years of Age*. The title of the first chapter is “Books for preschool children (from 3 to 7 years of age)”, and at the bottom of page five, number seven, is the recommended title *Five-Year Plan*, with instructions for preschool teachers to use it as a picturebook inviting discussion on the following page.

Sl. 1. Dvije stranice iz knjižice *Izbor knjiga za decu od 3 do 14 godina* iz 1949. godine. Naslov je prvoga poglavlja „Knjige za pretškolsku decu (od 3 do 7 god.)“, a na dnu pete stranice vidi se, pod brojem 7., preporučeni naslov *Petogodišnjega plana* i na sljedećoj stranici nastavak s uputom odgojiteljima za uporabu slikovnice uz razgovor s djecom.

It is absolutely certain that children would not have found particularly appealing the concept of the book where on each double-page spread one segment of the economy and the data on the financial and quantitative results in that segment from the pre-war year of 1939 are presented and compared to the anticipated situation in the future, more precisely after the realisation of the five-year plan in 1951.

Besides, it is most certain that the text was not meant to be discussed in conversation with children. What children might have found interesting are the illustrations which include subjects from various segments of everyday life. However, Kocmut's illustrations are explicitly detached, technical drawings.

Therefore, if not even the illustrations seem appropriate for such a young readership, the question remains why preschool children were nevertheless recommended the *Five-Year Plan* as a picturebook. Perhaps an inquiry into the nature of the book itself is not the ideal approach. Rather, what needs to be taken into account is the idea of the child

Fig. 2. Pioneer from 1948, pages 1 and 2 (page numbers start on the left-hand page, i.e. verso).
 Sl. 2. Pioneer iz 1948. godine, prva i druga stranica (numeracija počinje na lijevoj stranici, tj. na poledini naslovnice)

in the mind of the public at the time which deemed it appropriate to offer such reading to a child audience.⁵

Without doubt, this was the period when there was a lack of (ideologically acceptable) illustrated books for children. These were also times marked by the pursuit of literature for children which would accommodate the circumstances of the newly formed communist society, a society in which a child, however, had already assumed a very defined role.

This role was shaped by the experience of the war that had recently ended, in which children had stormed the bunkers and fought side by side with adults, as well as the more contemporaneous experience of 1948 in which children worked together with adults on the reconstruction and the rebuilding of the country. If children could fight and work like adults, then, quite justifiably, they needed to be addressed as adults. Children and

⁵ The proof that a book was a children's book is, among other things, its epitext: if the epitext, in this case the above-mentioned *Selection*, clearly indicates that a book is considered a children's book, such an evaluation is not questioned in a certain historical period, which can provide an insight into the status of children's literature through history. Contemporaries judge books based on historical circumstances and, thus, clearly express what for them constitutes a children's book, and what does not.

adults shared the same world, took part in that world and, accordingly, shared the same responsibilities in it. Therefore, it was not in the least unusual to include transcripts and reports from meetings and Communist Party congresses in children's periodicals. For example, in the newspaper *Pioneer* (1948, 11–12: 2), which was intended for child readers, the central piece was the article “Long live the 5th Congress of the Communist Party of Yugoslavia”. Immediately below was the article “On the people's loan of the Five-year plan” (Figure 2).

It is therefore implied that the difference between children and adults can only be ascribed to their size, and most certainly not their qualities. This is why a mother may boil with righteous anger at her five-year-old daughter for not knowing what fascism is in the *Picturebook of Life and the World* (1946) by Josip Pavičić (see Figs. 3, 4 and 5):

The first dusk descends upon Zagreb, it is almost night. From a garden in the Trešnjevka area of the city, two voices are heard: one firm, and the other weepy.

– Mummy, I want to play some more! – cries the whiny voice. – I'm neither hungry nor sleepy.

– You will do as you're told! – says the mother firmly. – Enough play! Off to wash your hands, have supper and sleep.

– Oh, mummy...

– Not a word more! Enough... Death to fascism!

– I don't understand! – mumbles the girl. – What is “fascism”?

– Is it possible that you don't know what fascism is? – fumes the mother. – And you are almost six years old!

Another example from the *Selection* (Ministry... 1949: 9) is the recommendation to read the selection of poems from the poetry collection of Ferdo Škrljac, *Long Live Tito's Plan* (1947), to five- and six-year-olds. Among the recommended poems is “Our salute” which contains the following stanzas (5):

Parts of our bodies
Were given for this lot,
We were not broken
By toil, despair and misery;
Our eyes, arms, and legs
We sacrificed, and fought
The battle for justice,
Labour and liberty.

The homeland honours
Our blood and sacrifice,
And in you, comrade Tito,
Our loyalty abounds.
We do not mourn
Our dead limbs
Do not mourn the dead
Should more be needed,
Here are our lives!

In the battles during World War II many people sacrificed their health for the liberation of the country and became invalids. However, the purpose of reading this heart-wrenching poem to five- and six-year-old children remains a mystery to today's readers. Yet, it is precisely the study of the differences between the astonishment of today's reader and the usual and recommended practices of the said age that provides the answers to many riddles of our time.

Further, children are not only addressed by means of text, in other words, verbally, but also through images. However, the artistic expression utilises the same approach as the verbal text: what is good for adults is good for children. The only difference, perhaps, is that children need images more than adults.

The illustrations by Branko Kocmut in the booklet *Five-Year Plan* were subsequently defined as children's illustrations, although in their essence they are certainly not. Out of the total of 42 illustrations, half of the drawings do not contain human figures. Moreover, the majority of human characters either do not have faces or are turned sideways so that their face is either not shown or is barely visible. Only in one picture is the human character smiling. Only three illustrations portray child characters. Just three or four depictions of work and activity include female characters. The characters are always shown at work: using machinery, a microscope, a camera, working in the field. The pictures always depict the working population, physically fit and active (there are no elderly, disabled, or sick persons, no members of the army, or families). When people are portrayed in the drawings related to 1939, they are presented as hunched-over, small and isolated figures, and when shown in pictures depicting 1951, they are in full swing, pleased with their work, large, and always belonging to a group or a "collective". When portraying a scene from 1939, the human form is shown from a higher angle and therefore "pushed" into the ground as if burdened by hard work, and in the scenes from 1951, the figures are portrayed from a lower angle, making them seem "larger than life", which is completely in accord with the aesthetic of triumph characteristic of social realism.

Were objects, then, depicted in a more interesting way to the child observer? On the page titled "Industrialisation" there are depictions of nine different groups of items: cranes, trucks, tractors, locomotives, lathes, generators, bicycles, typewriters, and houses. While the variety of these objects in themselves might be appealing to a child observer, the appeal is diminished by each of the objects in the illustration being presented in an infinite sequence of identical examples as if on row after row of dull assembly lines. The long lines of the same things fade into the distance where the outlines of the industrial facilities that produce them are visible. In order to make a point in the *Five-Year Plan*, i.e. the enormous difference between the state of affairs in 1939 and the pending situation of 1951, the pictures of objects and scenes related to 1939 are always smaller, while in the scenes depicting the year 1951 the same or similar objects and scenes are large, even when it might have been useful to portray the change not only in a quantitative, but also qualitative sense. In this way, in the examples of footwear production, the same model of shoes from 1939 is produced in 1951, only now in much greater quantities.

The illustrations also carefully keep track of the current political situation, and, thus, the page titled "Roads" features a map of Yugoslavia with a blurred area around zones A and B in Istria, which was a matter of dispute at the time the booklet appeared. Parts of this territory were under the military governance of either the allied forces or the Yugoslav army, whereas the precise and final border between Italy and Yugoslavia was not defined until 1954.

The publication was printed in September 1948, outlining the plan that was to be achieved by 1951. The illustrations mainly portray the situation in 1939 in the specific sectors of the economy and compare it to the anticipated outcome in the event of the realisation of the plan for the year 1951. However, as there is hardly any data for the year 1947 when the picturebook was presented to its readers, there is little comparison between the situation at that time and the one in 1939, as well as the anticipated one in 1951. There are only two exceptions.⁶ For this reason, the plans and figures appear to be floating about in a seemingly abstract and hypothetical realm. Therefore, the readers of 1948 had to give up the idea that by reading the plan they would find out just how much, if they invested maximum effort, things would improve in 1951. Yet, it is precisely for this reason that young parents, while putting their children to bed and perusing the *Five-Year Plan*, could tell their children fairy tales.

References / Popis literature

- Anon. 1947. *Petogodišnji plan razvitka narodne privrede Federativne Narodne Republike Jugoslavije u godinama 1947–1951.: sa govorima maršala Tita, Andrije Hebranga, Borisa Kidriča, Vicka Krstulovića*. [Five-Year Plan of the Development of the People's Economy of the Federal People's Republic of Yugoslavia in the Years 1947–1951: With Speeches by Marshal Tito, Andrija Hebrang, Boris Kidrič, Vicko Krstulović]. Beograd: Borba.
- Anon. 1948. *Petogodišnji plan razvitka narodne privrede u FNRJ u godinama 1947–1951* [Five-Year Plan of the Development of the People's Economy in FPRY in the Years 1947–1951]. Beograd: Rad.
- Cvitan Viktor & Dragutin Franković. 1947. *Popis izdanja za djecu i omladinu* [A List of Publications for Children and Young People] [Omotni naslov: *Što da čita moje dijete*; Front-cover title: What My Child Should Read]. Zagreb: Nakladni zavod Hrvatske.
- Ministarstvo prosvete NR Srbije. 1949. *Izbor knjiga za decu od 3 do 14 godina* [A Selection of Books for Children from 3 to 14 Years of Age]. Beograd.
- Pavičić, Josip. 1946. *Slikovnica o svijetu i životu* [Picturebook of Life and the World] [Omotni naslov: *Slikovnica o životu i svijetu*; Front-cover title: Picturebook of the World and Life]. Slike / Pictures Vladimir Filakovac, kaligrafija / calligraphy Zvonimir German. Zagreb: Nakladni zavod Hrvatske.
- Pionir* [Pioneer]. 1948. 7 (11–12/15. 6. 1948.).
- Škrlić, Ferdo. 1947. *Živio Titov plan: pjesme* [Long Live Tito's Plan: Poems]. Zagreb: Seljačka sloga.

⁶ The year 1947 was given only as a transitional year: between 1939 and 1951, together with 1948, on the pages about "Education and culture", and also between 1938 and 1951 on the pages about "Publishing". The year 1948 also appears between 1939 and 1951 on the pages about "Cooperatives and cooperative homes".

Petogodišnji plan kao znanstvenofantastična slikovnica iz 1948.

Berislav Majhut

Poslije Drugoga svjetskoga rata Hrvatska je bila jedna od šest sastavnica novostvorene Federativne Narodne Republike Jugoslavije – FNRJ (1945. – 1963.).¹ Upravo se u to vrijeme pojavila neobična slikovnica namijenjena malim čitateljima.

Ministarstvo prosvjete NR Srbije objavilo 1949. knjižicu *Izbor knjiga za decu od 3 do 14 godina*. Izbor se temelji na nakladničkoj djelatnosti cijele Jugoslavije,² tj. uključuje i knjige objavljene u Zagrebu, Sarajevu i drugim mjestima „naše zemlje“, pa se stoga navodi:³

Iz bogate izdavačke delatnosti u našoj zemlji izdajemo ovaj mali izbor knjiga za decu od 3 do 14 godina, koji je sastavljen na osnovu iskustva iz praktičnog rada.

Izdavačka djelatnost bila je tako „bogata“ da je među knjigama za „pretškolsku decu (od 3-7 god.)“ preporučena, kao što se vidi na Slici 1, i ovaj naslov (1949: 5–6):

Petogodišnji plan razvitka narodne privrede u FNRJ u godinama 1947–1951, izd. „Rad“, Beograd 1948, din 44.– (koristiti kao slikovnicu uz razgovor sa decom).

Vrlo je neobična preporuka da se ozbiljna, politička propagandna publikacija ponudi maloj djeci kao slikovnica. Koje bi to obilježje te knjige, sadržajem nesumnjivo namijenjene odraslim čitateljima, moglo biti privlačno djeci?

Petogodišnji plan razvitka narodne privrede u FNRJ u godinama 1947–1951.⁴ knjiga je položenoga formata (15 x 22 cm) na 96 stranica. Svaka je druga stranica ilustrirana, a autor ilustracija bio je slovenski arhitekt B[ranko] Kocmut (1921. – 2006.). Autor teksta se ne navodi. Nakladnik je objavio inačice na srpskom jeziku (na ćirilici) i na hrvatskom jeziku, kao što je bila česta praksa. Izdanje na hrvatskom jeziku, namijenjeno ponajprije čitateljima iz Hrvatske (i Bosne i Hercegovine), predstavljamo u nastavku rubrike.

Posve je sigurno da koncepcija knjige u kojoj je na svakoj rastvorenoj stranici prikazan jedan segment gospodarstva i u kojoj se podatak o financijskom ili količinskom rezultatu toga segmenta iz predratne 1939. godine uspoređuje s projiciranim stanjem u budućnosti, točnije nakon izvršenja petogodišnjega plana 1951. godine, nije nešto što bi bilo djeci privlačno.

¹ Isprva se država zvala Demokratska Federativna Jugoslavija (29. studenoga 1943. — 29. studenoga 1945.). Poslije, 1963. godine država dobiva novo ime, Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija, koje je zadržala do raspada 1991. godine.

² Kao i drugi slični popisi iz toga vremena, primjerice, onaj objavljen u Zagrebu (Cvitan i Franković 1947). *Petogodišnji plan* u formatu slikovnice još nije bio objavljen, ali popis uključuje „Političku književnost za omladinu“, tj. za čitatelje od 12 do 18 godina.

³ Budući da se jugoslavenska državna politika kreirala u Beogradu i slijedila u ostalim središtima FNRJ, činjenica da je izbor preporučenih dječjih knjiga objavilo Ministarstvo SR Srbije nije priječila da ga se smatra relevantnim u cijeloj državi.

⁴ Naslovom knjižica slijedi izvorni dokument objavljen 1947. godine, tj. sâm *Petogodišnji plan razvitka narodne privrede Federativne Narodne Republike Jugoslavije u godinama 1947–1951.: sa govorima maršala Tita, Andrije Hebranga, Borisa Kidriča, Vicka Krstulovića*.

Jednako tako, posve sigurno se u razgovoru s djecom nije trebalo raspravljati o tekstu. S druge pak strane, ilustracije različitih životnih segmenata ono su što je djeci moglo biti zanimljivo. Međutim, Kocmutove ilustracije su izrazito hladni, tehnički crteži.

Dakle, ako se niti ilustracije ne čine nimalo prikladnima za tako mlado čitateljstvo, onda i dalje ostaje pitanje zašto su predškolskoj djeci ipak preporučili *Petogodišnji plan* kao slikovnicu? Možda je potraga za obilježjem knjige koje bi ju činilo primjerenom djeci pogrešan smjer, pa je ono što treba istražiti zapravo predodžba djeteta u svijesti tadašnje javnosti koja je smatrala prikladnim dječjoj publici ponuditi takvu literaturu.⁵

Nedvojbeno se radi o razdoblju u kojem vlada nedostatak (ideološki prihvatljivih) ilustriranih knjiga za djecu. Također, to je vrijeme u kojem se tek traži književnost za djecu koja bi bila primjerena uvjetima novoga komunističkoga društva, društva u kojem dijete, međutim, već zauzima posve definirano mjesto.

To je mjesto određeno iskustvom nedavno završenoga rata u kojem su i djeca jurišala na bunkere i borila se ravnopravno s odraslima, kao i iskustvom suvremenosti u kojoj, 1948. godine, rade zajedno s odraslima na obnovi i izgradnji zemlje. Ako su se djeca mogla boriti i raditi kao odrasli, onda im se trebalo i obraćati kao odraslima. Djeca i odrasli zajedno dijele isti svijet, sudjeluju u svijetu i dijele u njem iste odgovornosti. Stoga nije nimalo neobično da se u dječjoj periodici donose transkripti i izvješća sa sjednica i partijskih kongresa. Primjerice, u novinama *Pionir* (1948, 11–12: 2), koje su bile namijenjene dječjim čitateljima, na udarnom mjestu donosi se članak „Živio V. kongres komunističke partije Jugoslavije“. Odmah je ispod njega članak „O narodnom zajmu Petogodišnjeg plana“ (Sl. 2).

Podrazumijeva se, stoga, da razlika između djeteta i odraslih može biti samo u veličini, nikako u vrsti iskustva. Zato i može majka uskipjeti pravednim bijesom na svoju petogodišnju kćer jer ne zna što je to fašizam u *Slikovnici o svijetu i životu* Josipa Pavičića iz 1946. godine (v. Sl. 3, 4 i 5):

Prvi sumrak spušta se nad Zagreb, skoro će i noć. Iz nekog dvorišta na Trešnjevki čuju se dva glasa: jedan je strog, a drugi plačljiv.

– Mama, ja bih se još igrala! – cvili onaj plačljivi glas. – Nisam gladna ni pospana.

– Kako sam rekla, tako će biti! – rekne mati strogo. – Dosta je igre! Smjesta prati ruke, večerati i spavati.

– Joj, mama...

– Ni riječi više! Gotovo... Smrt fašizmu!

– Ne razumijem! – promrmlja djevojčica. – Što je to „fašizmu“?

– Kako, ti ne znaš, što je fašizam? – uskipi mati. – A već ti je skoro šest godina!

⁵ Dokaz da je neka knjiga dječja, među ostalim, leži u epitekstu: ako epitekst, u ovom slučaju navedeni *Izbor*, jasno daje do znanja da se neka knjiga smatra dječjom, takva je ocjena neupitna za određeno povijesno razdoblje, što omogućuje uvid u status dječje književnosti kroz povijest. Suvremenici knjige prosuđuju na temelju povijesnih okolnosti te današnjici jasno poručuju što je za njih dječja knjiga, a što nije.

TO HOĆU, TO HOĆU UVIJEK!

Prvi sumrak spušta se nad Zagreb, skoro će i noć. Iz nekog dvorišta na trešnjevki čuju se dva glasa: jedan je strogo, a drugi plačljiv.

-Mama, ja bih se još igrala! - cvili onaj plačljiviji glas. - Nisam gladna ni pospana.

-Kako sam rekla, tako će biti! - re-lne mati strogo. - Dosta je igre! Snijesta prati ruke, večerati i spavati!

-Joj, mama...

-Ni riječi više! Gotovo... Smrt fašizmu!

-Ne razumijem! - prgnutlja djevojčica. - Što je to, fašizmu?

-Kako, ti ne znaš što je fašizam? - uskipi mati. - A već ti je skoro šest godina! Zar si već zaboravila! Odmah ću ti reći.

-Pa da, ha! ha!

-Onda staj! - Fašizam je kad ja, ti i otac iznenada po noći skočimo iz kreveta. Iamno je kao u rogu, ali ne smijemo zapaliti svijetla. A vani, u mrkloj noći, tula

24

25

i zavija nekakva strašna sviralica: ll-u-u-u! Ti me hvataš za ruku, privijaš se uz me, u tebi dršće svaka žilica. Otac vikne: Brzo u podrum! Dignem te u naručje... ll podrumu je hladno, zubi nam cvokoču od zime. Zgurimo se u jednom uglu. Malo kasnije zemlja se počne tresiti, kuća škripi i kao da će se srušiti, a stvari oko nas ruše se, miču, skaču... Ivoji noći zabodu se u moju ruku: „Joj, mama, joj! Zar ne, da se još gječaš?

-Sjecam! - dahne djevojčica.

-I to je fašizam, kad ti mene pitaš. Mama, zašto teta Ivanka više ne dolazi k nama? Ja stanem plakati i odgovorim ti: Tetu Ivanka ne ćeš više nikad vidjeti... Još je fašizam, kad otac jedne večeri ode od kuće i više se ne vrati. Sutra, onda dođu k nama ustaše, pretraže sve ormare, mene vuku za kosu i udaraju šakama. Ti vrištiš i trčiš k meni, ali oni te odgurnu nogama. Zar si zaboravila?

-Nisam! - izmucva djevojčica.

-Fašizam je - nastavi mati - kad si ti cijele dane sama kod kuće, a ja hodam po gradu, da nađem malo brašna i maslaca, ali se uvijek vratim kući praznih ruku.

26

Ručamo i večeramo samo toplu, mučnu vodu s malo krumpira. I opet često bijčimo u podrum, zemlja se iznova drma, kuća škripi, stakla pucaju, stvari se ruše i skaču... Kad izidemo van - strašno! Nema susjednih kuća, same ruševine, juknaricanje, užas. Zar ne, da se još dobro sječaš!

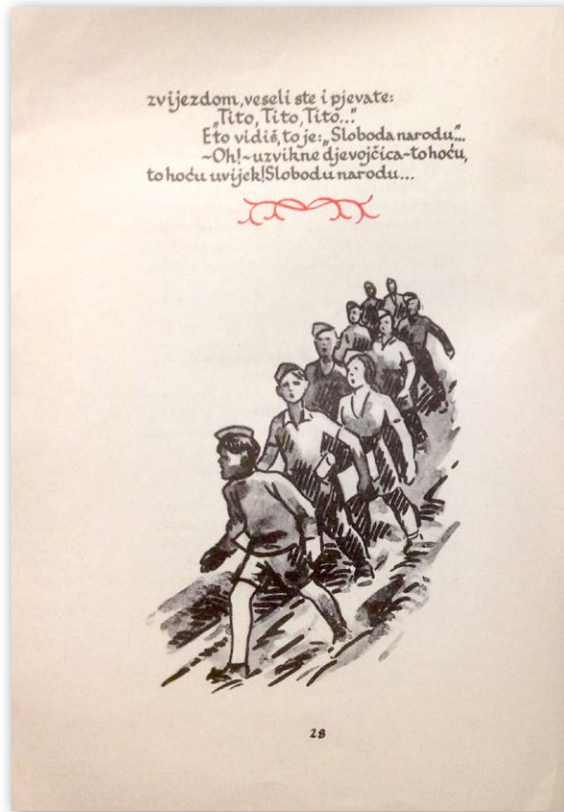
-Djevojčica potvrdi glavom bez riječi.

-I to je fašizam, kad su sve ulice pune cviljlihi vojnika, Nijemaca i ustaša. Urlaju, pucaju, pale, ruše, bježe... Mi čuimo u podrumu od jutra do mraka iznena-da mi r, tišina - nema više fašizma, smrt fašizmu!

-Nema gal-vrisne djevojčica. - Ne ću fašizma, smrt fašizmu!

-Zatim, - nastavi mati, jačim glasom, - dolazi sloboda narodu. To je onaj dan, kad i mi i svi susjedi istrčimo van, užareni, radosti. Svuda se viju zastave sa crvenom zvijezdom u sredini. llice su opet pune vojnika, svaki od njih nosi na kapi crvenu zvijezdu. Ljudi pjevaju, kliču od radosti, ljube se... Onda za par dana evo i oca, i on ima crvenu zvijezdu na kapi. A vi, djeca, opet ste čitav dan na ulici, na glavama titovke s crvenom

27

Figs. 3, 4, 5. Illustrated story “This I will, I will always” on pages 24–28 of the *Picturebook of Life and the World* by Josip Pavičić, with illustrations by the Croatian painter Vladimir Filakovac (1946).

Sl. 3, 4, 5. Ilustrirana priča „To hoću, to hoću uvijek“ na stranicama *Slikovnice o životu i svijetu* Josipa Pavičića s ilustracijama hrvatskoga slikara Vladimira Filakovca (1946: 24–28.)

Još je jedan primjer iz *Izbora* (Ministarstvo... 1949: 9) preporuka da se djeci u dobi od 5 ili 6 godina čitaju odabrane pjesme iz zbirke Ferde Škrljca, *Živio Titov plan* (1947). Među preporučenim pjesmama je i „Naš pozdrav“ u kojoj nalazimo i ove dvije strofe (5):

Dijelove smo tijela
 Za tu sreću dali,
 Slomio nas nije
 Napor, očaj, jad;
 Oči, noge, ruke
 Mi smo žrtvovali
 U borbi za pravo,
 Slobodu i rad.

Domovina štuje
 Našu krv i žrtve,
 A ti, družo Tito,
 Vjernost našu znaš.
 Mi udove svoje
 Ne žalimo mrtve,
 Ustreba li više,
 Evo – život naš!

U borbama tijekom Drugoga svjetskoga rata mnogi su ljudi za oslobođenje zemlje žrtvovali svoje zdravlje i postali invalidi. No, čemu služi čitanje ove patetične pjesme djeci od 5-6 godina ostaje tajna današnjemu čitatelju. I upravo istraživanje razlike između osupnutosti današnjega čitatelja i uobičajene i preporučene prakse onoga razdoblja krije odgovore na mnoge zagonetke našega vremena.

No, djeci se ne obraća samo tekстом, verbalno, nego im se obraća i slikom. Za likovni izraz vrijedi isti pristup kao za tekst: ono što vrijedi odraslima vrijedi i djeci. Jedino što je možda slika djeci još potrebnija.

Ilustracije Branka Kocmuta u knjižici *Petogodišnji plan* naknadno su proglašene dječjima, ničim u sebi samima one to nisu. Od ukupno 42 ilustracije na polovini crteža nema ljudskih likova. Osim toga, najveći broj ljudskih likova ili uopće nema lica, ili su okrenuti tako da im se lice ne vidi ili su im crte lica jedva naznačene. Tako se tek na jednoj slici ljudski lik smiješi. Tri ilustracije prikazuju dječje likove, a samo tri ili četiri prizora rada i aktivnosti uključuju ženske likove. Ljudi su prikazani uvijek kako rade: za strojem, za mikroskopom, za kamerom, u polju. Uvijek je prikazano samo radno sposobno stanovništvo, u punoj snazi i fizički aktivno (nema starih, invalida, bolesnih, nema vojske, nema obitelji). Kad se ljude prikazuje na crtežima koji se odnose na 1939. godinu oni su pogrbljeni, mali i osamljeni, a kad ih se prikazuje na onima koji se smještaju u 1951. godinu, oni su u punom zamahu, zadovoljni svojim radom, veliki i uvijek u skupini ili „kolektivu“. Kad se prikazuje prizor iz 1939. ljudski likovi su prikazani iz gornjega rakursa pa su stoga utisnuti u zemlju i kao pritisnuti teškim radom, a kad se prikazuje prizor iz 1951. onda su prikazani iz donjega rakursa pa izgledaju „veći od života“, što je sasvim u skladu s estetikom trijumfalizma karakterističnom za socijalistički realizam.

Jesu li dječjemu promatraču možda zanimljivije prikazani predmeti? Na stranici „Industrijalizacija“ prikazano je devet različitih stvari: dizalice, kamioni, traktori, lokomotive, tokarski strojevi, generatori, bicikli, pisači strojevi i kuće. I dok bi ti predmeti sami po sebi u svojoj različitosti mogli biti zanimljivi dječjemu promatraču ta se zanimljivost rasplinjava jer se svaki od tih predmeta na ilustraciji pojavljuje u beskonačnom nizu istovrsnih primjeraka kao na nekoj dosadnoj paradi tekućih traka. Dugački redovi istih stvari gube se u daljini u kojoj se naziru obrisi industrijskih postrojenja koja ih proizvode. Da bi se istaknula poanta u *Petogodišnjem planu*, odnosno ogromna razlika između stanja 1939. i onoga kakvo će nastupiti 1951., sličice predmeta i prizora pridruženih 1939. godini uvijek su malene, dok su u prizorima smještenima u

1951. isti ti ili takvi predmeti i prizori veliki čak i onda kada bi bilo dobro pokazati da se ipak nešto i promijenilo ne samo u kvantitativnom nego i u vrsnom pogledu. Tako se u prikazima proizvodnje obuće isti model cipela iz 1939. proizvodi i 1951., sada u ogromnoj količini. Ilustracije također pažljivo prate aktualnu političku situaciju pa je na stranici „Putovi“ nacrtana karta Jugoslavije, ali tako da je posve zamagljena situacija oko zone A i B u Istri, koja je bila aktualna u vrijeme pojavljivanja knjižice. Naime, dijelovi teritorija bili su pod vojnom upravom bilo saveznika, bilo jugoslavenske vojske, a precizna i konačna granica između Italije i Jugoslavije utvrđena je tek 1954. godine.

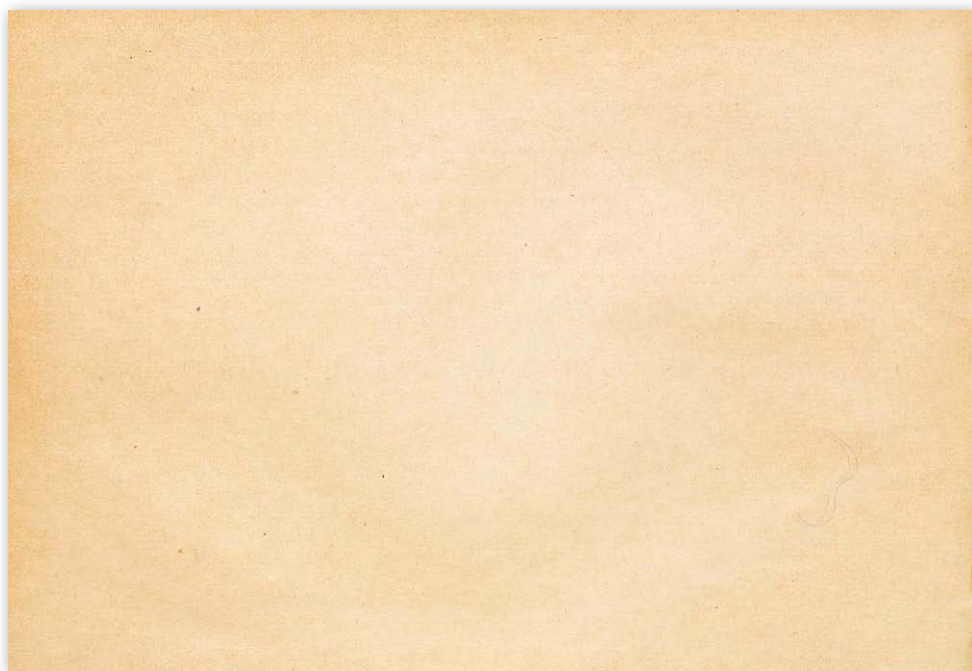
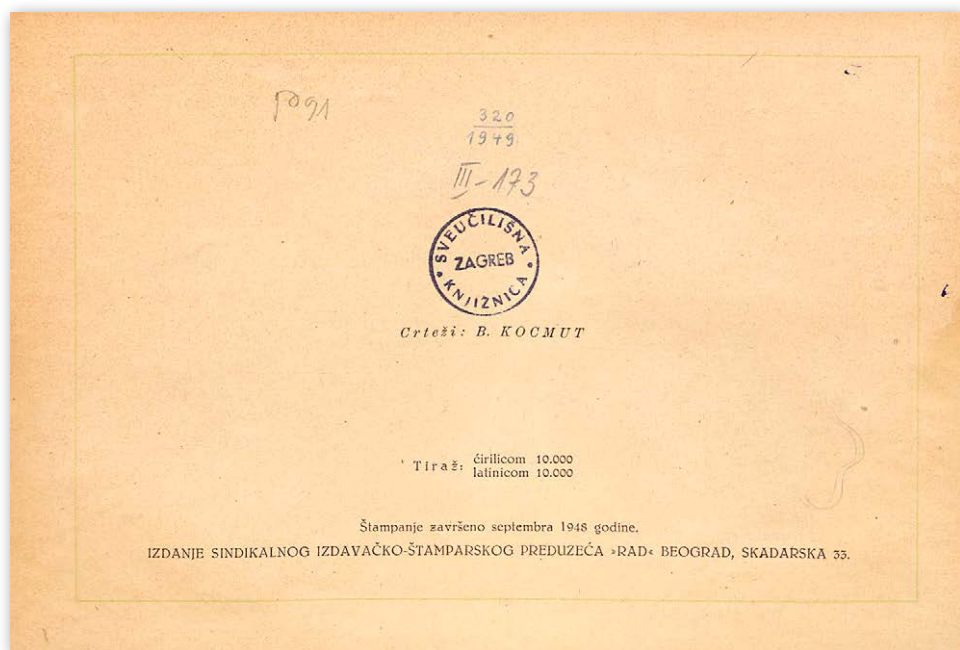
Knjiga je otisnuta u rujnu 1948., a izlaže plan koji će biti realiziran 1951. Ilustracije uglavnom prikazuju kakvo je stanje bilo 1939. (ili koje druge prijeratne godine) u određenom području gospodarstva te ga uspoređuju sa slikom projiciranoga stanja kakvo će biti ukoliko se plan za 1951. godinu ostvari. Ali kako podataka za 1947., odnosno za trenutak kada se slikovnica pojavila pred čitateljem uglavnom nema, pa onda nema ni usporedbe stanja toga trenutka s onim iz 1939., kao ni usporedbe stanja toga trenutka sa stanjem 1951. kad bi se planovi tek trebali ostvariti. Samo su dvije iznimke.⁶ Zato ti planovi i te brojke plivaju u nekoj, za čvrstu zemlju, nevezanoj sferi. Stoga čitatelj iz 1948. mora odustati od ideje da će čitajući plan saznati koliko će mu, ako se potruži i zapne iz sve snage, biti bolje 1951. No zato će mladi roditelji utoliko lakše, uspavljajući svoje dijete u krevetiću i listajući *Petogodišnji plan*, pričati bajke.

Popis literature

- Anon. 1947. *Petogodišnji plan razvitka narodne privrede Federativne Narodne Republike Jugoslavije u godinama 1947–1951.: sa govorima maršala Tita, Andrije Hebranga, Borisa Kidriča, Vicka Krstulovića*. Beograd: Borba.
- Anon. 1948. *Petogodišnji plan razvitka narodne privrede u FNRJ u godinama 1947–1951*. Beograd: Rad.
- Cvitan Viktor & Dragutin Franković. 1947. *Popis izdanja za djecu i omladinu* [Omotni naslov: *Što da čita moje dijete*] Zagreb. Nakladni zavod Hrvatske.
- Ministarstvo prosvete NR Srbije. 1949. *Izbor knjiga za decu od 3 do 14 godina* Beograd.
- Pavičić, Josip. 1946. *Slikovnica o svijetu i životu* [Omotni naslov: *Slikovnica o životu i svijetu*]. Slike Vladimir Filakovac, kaligrafija Zvonimir German. Zagreb: Nakladni zavod Hrvatske.
- Pionir*. 1948. 7 (11–12/15. 6. 1948.).
- Škrljac, Ferdo. 1947. *Živio Titov plan: pjesme*. Zagreb: Seljačka sloga.

⁶ Godine 1947. i 1948., pojavljuju se samo kao prijelazni stupnjevi između 1939. i 1951. na stranicama o "Prosvjeti i kulturi", godina 1947. još i između 1938. i 1951. na stranicama o "Izdavačkoj djelatnosti", a godina 1948. još i između 1939. i 1951. na stranicama o "Zadrugarstvu".

Planska privreda i njezin uspjeh su, razumije se, nerazdvojno vezani sa novim društvenim uređenjem u novoj Jugoslaviji. Bez takvog uređenja, bez prelaza sredstava za proizvodnju iz privatne u društvenu svojinu, bez nove demokracije, istinske narodne demokracije, bila bi takva planska privreda nemoguća. Kod nas je ona moguća, prema tome, i zbog toga što je industrija, što su rudnici i osnovna bogalstva zemlje u rukama naroda.

TITO

Ostvarenje Prvog petogodišnjeg plana će donijeti privrednu nezavisnost našoj domovini. Jugoslavija će poslije toga moći u svim osnovnim privrednim granama da se sama razvija, ne zaviseći od inozemstva. Narodi Jugoslavije neće morati da se odriču nikakvih svojih bogatstava da bi došli do strojeva, preradevina itd. Oni će ući u period blagostanja i svestranog iskorišćavanja neiscrpnih bogatstava zemlje.

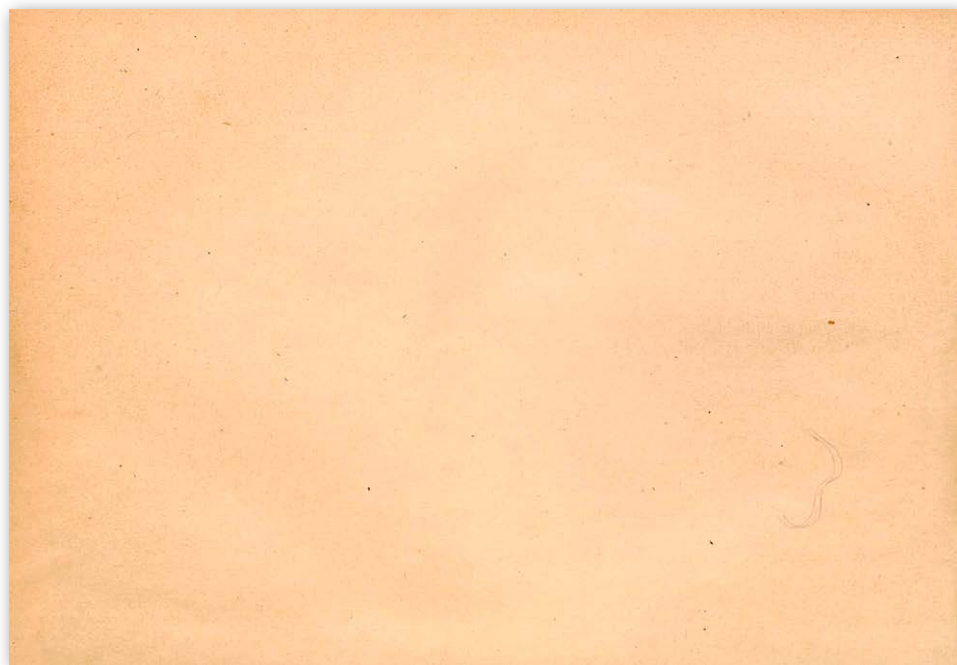
Ostvarenje Prvog petogodišnjeg plana daće sve uslove da u našoj zemlji nestane svake bijede i nemaštine. Ostvarenje Prvog petogodišnjeg plana ne znači samo ostvarenje blagostanja širokih narodnih masa, nego i izgradnju novog društva, učvršćenje i pobjedu takvih društvenih odnosa na osnovi kojih će se moći u daljem razvoju ukinuti svaka eksploatacija i ostvariti potpuno jedinstvo svih društvenih slojeva.

Ostvarenje Prvog petogodišnjeg plana će do kraja ekonomski povezati sve zemlje Jugoslavije, to će biti ekonomska osnova nerazorivog bratstva i jedinstva naroda Jugoslavije.

Ostvarenje Prvog petogodišnjeg plana omogućit će narodima Jugoslavije da izgrade novu kulturu, koja će biti njihova svojina i u čijem stvaranju će učestvovati najšire mase.

Ostvarenje Prvog petogodišnjeg plana izmijenit će lice naše zemlje, izmijenit će dušu naših ljudi. Naša zemlja će postati napredna i sretna, naši ljudi će još više voljeti svoju slobodnu zemlju i sa još više člana se boriti za velike ideale naprednog čovječanstva — za demokraciju, mir i ravnopravnost naroda.

Is Prvomajskog proglašaja CK KPJ — 1947 god.

INDUSTRIJALIZACIJA

...Industrijalizacija zemlje, uvođenje planske privrede uopće u novoj Jugoslaviji, znači sigurno i neposredno poboljšanje životnog standarda naših naroda, naših radnika, naših seljaka, naših građana uopće.

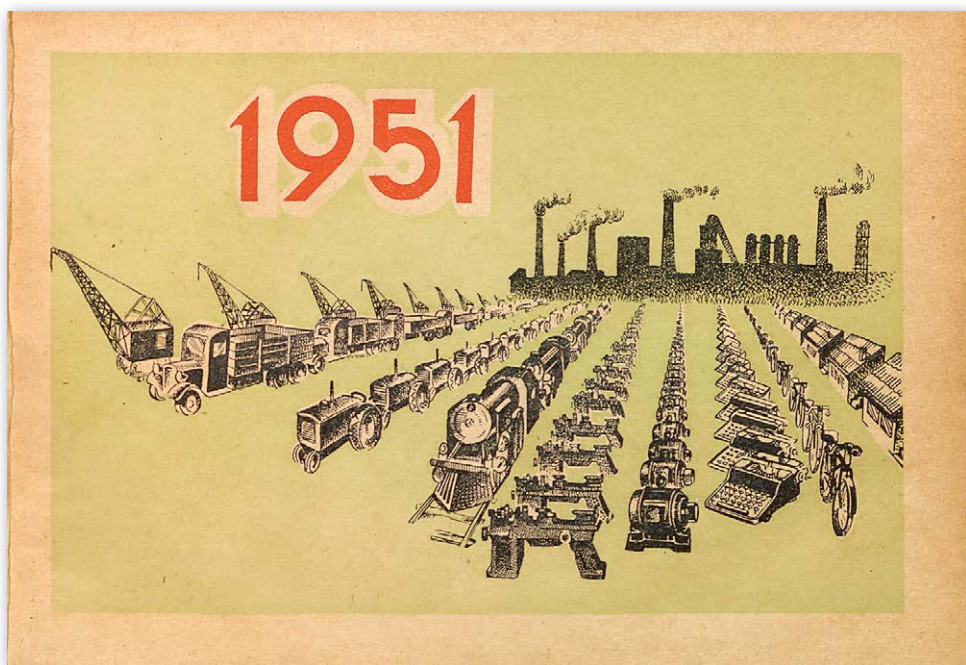
TITO

	1939	1951	1951 prema 1939 u %
Vrijednost industrijske proizvodnje (u prosječnim punim cijenama koštanja iz 1947 godine) u milijardama dinara	25,5	126,0	494%

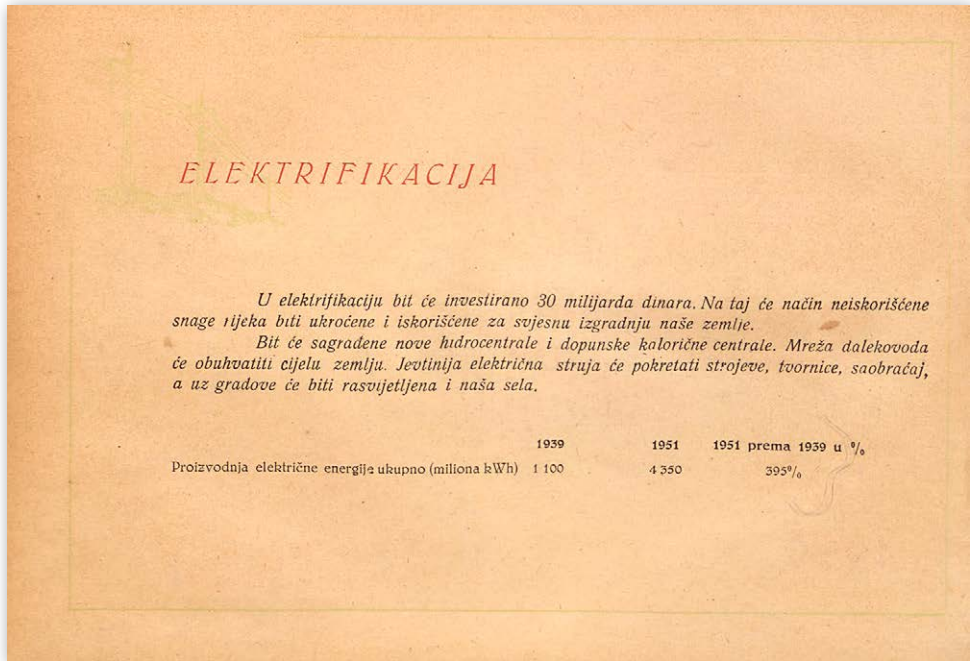
Industrialisation

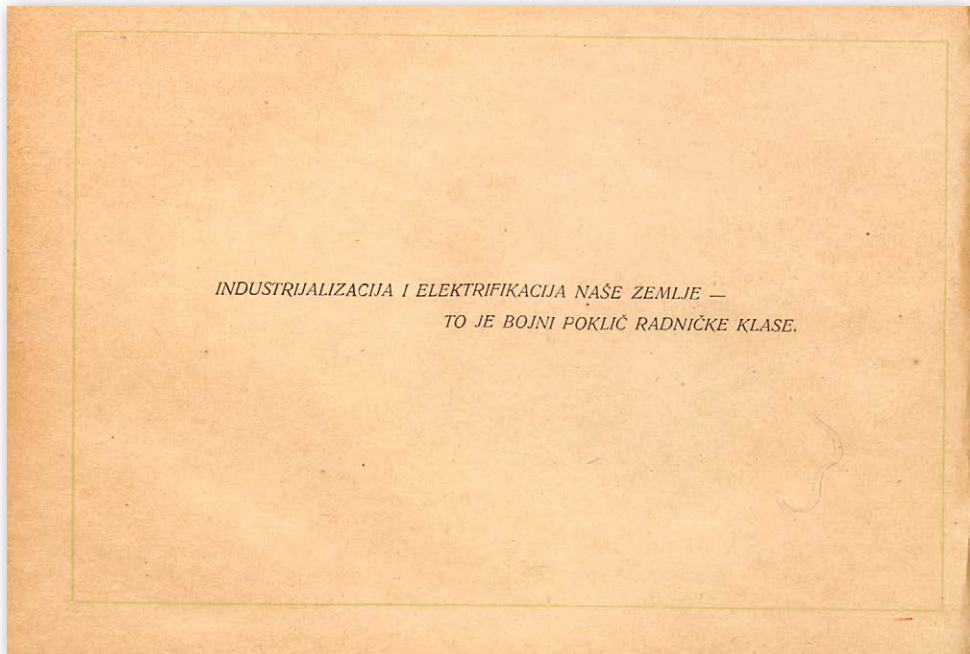
Industrialisation and electrification

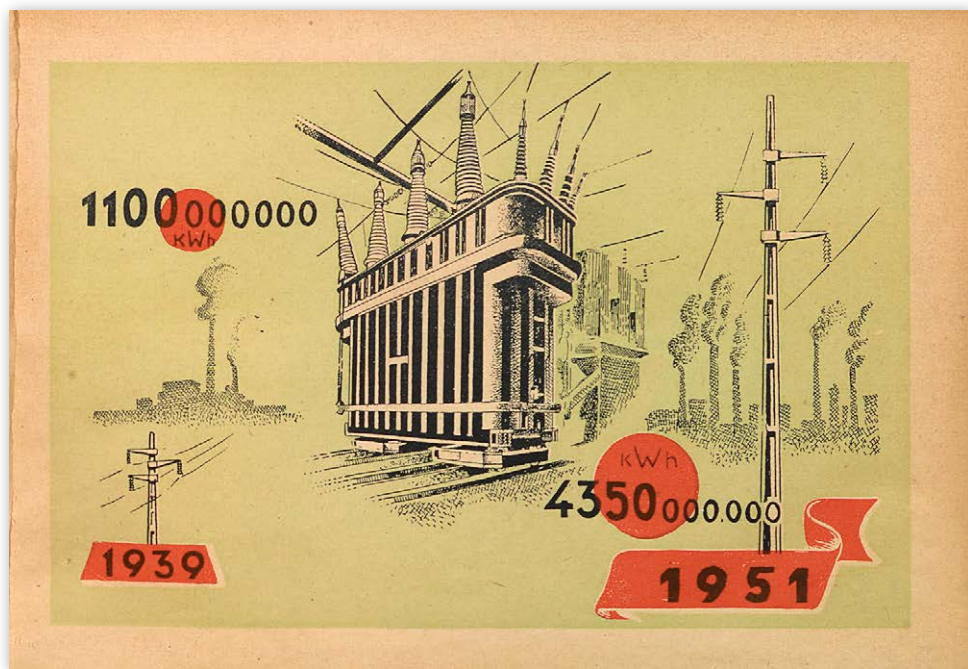
1951

Electrification

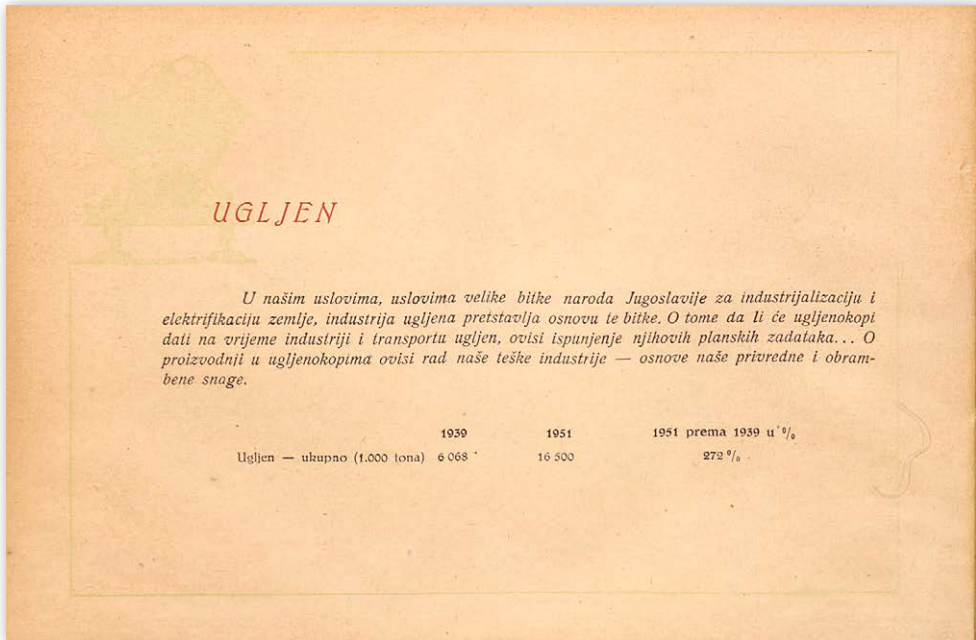
Industrialisation and electrification of our country – that is the battle cry of the working class

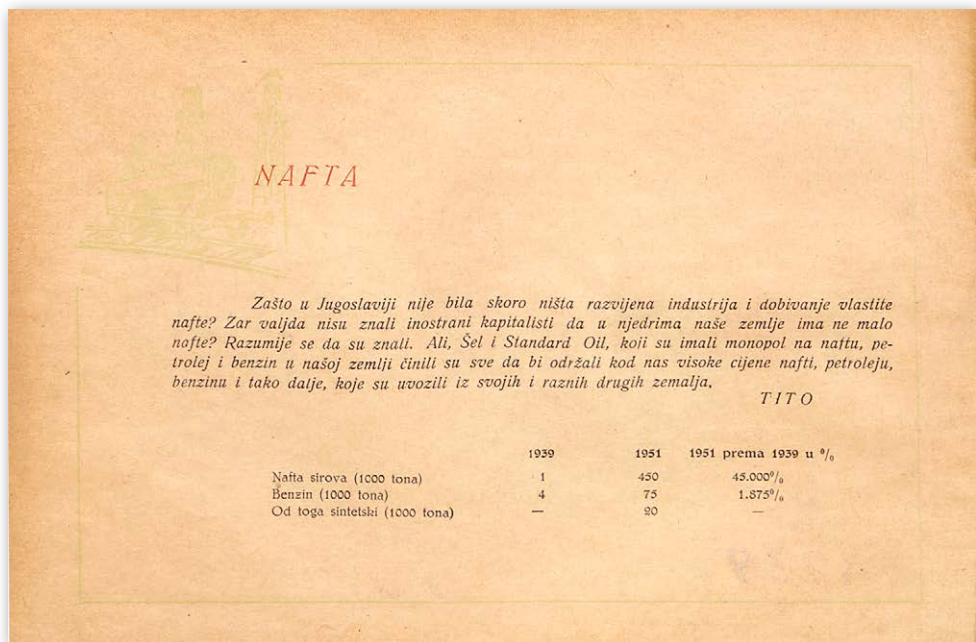
1939, 1951

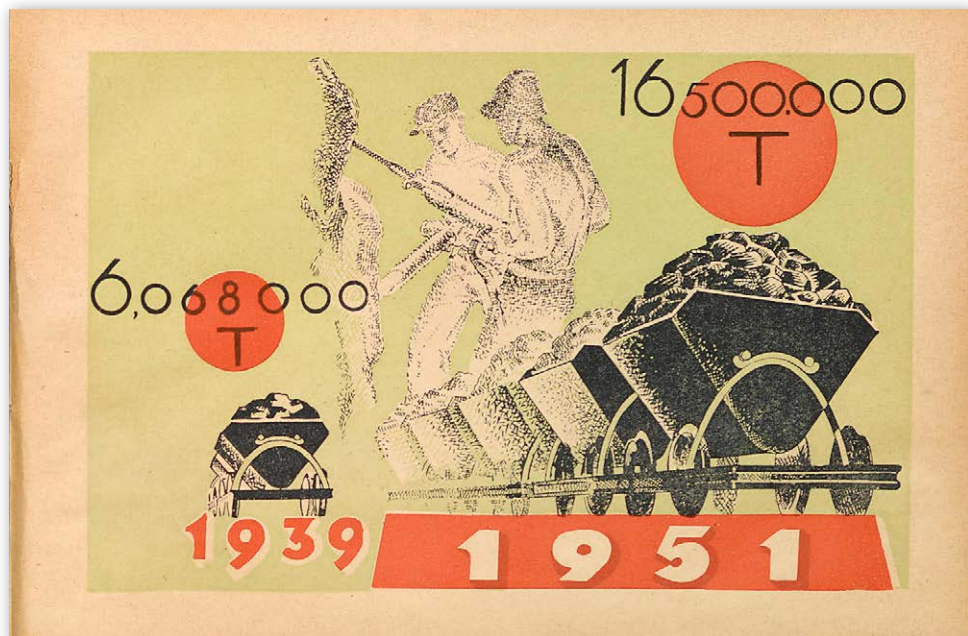
Industry and Mining

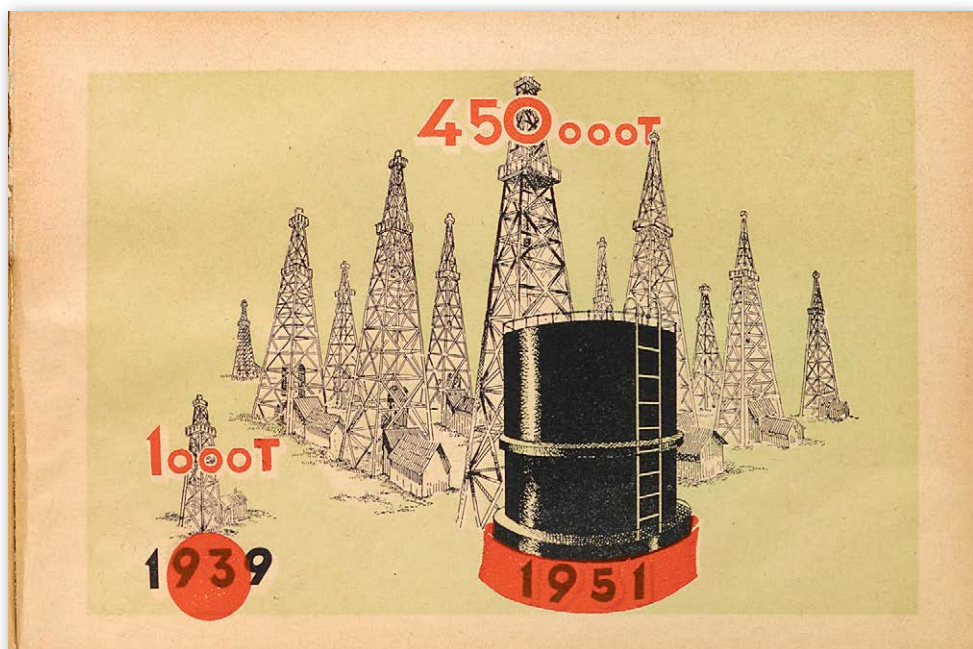
Coal

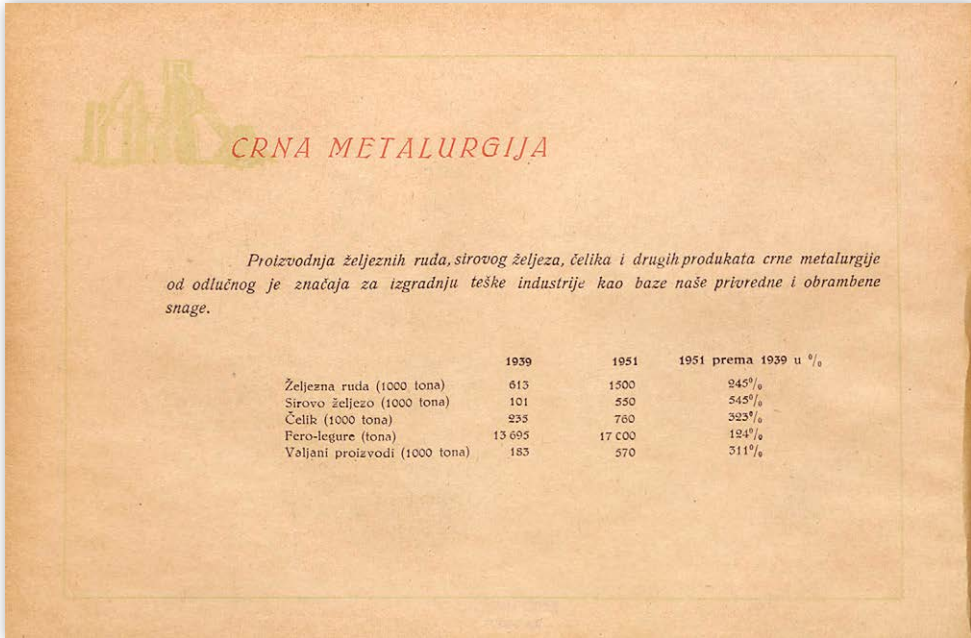
Oil

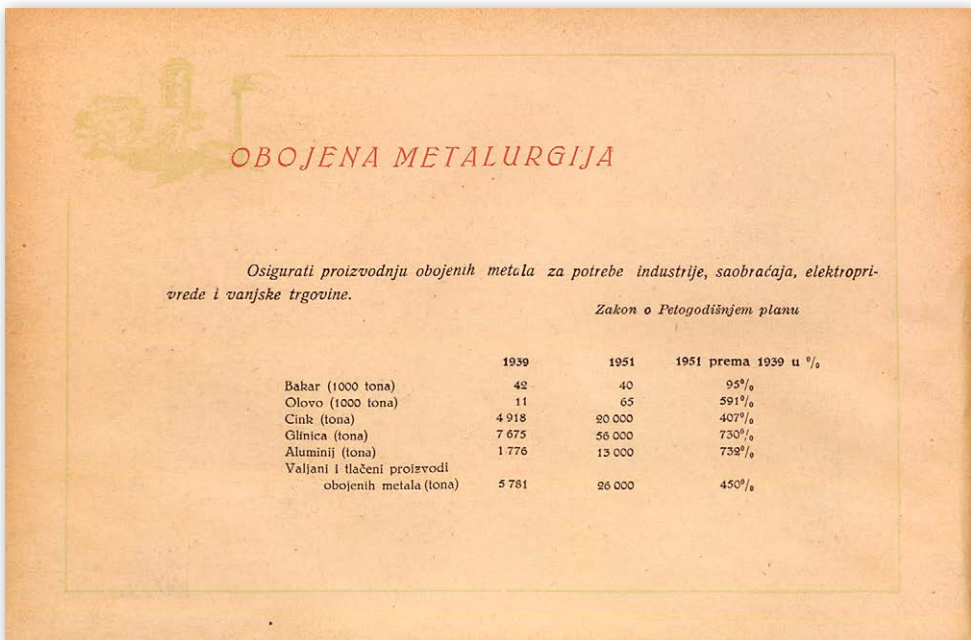
1939, 1951

1939, 1951

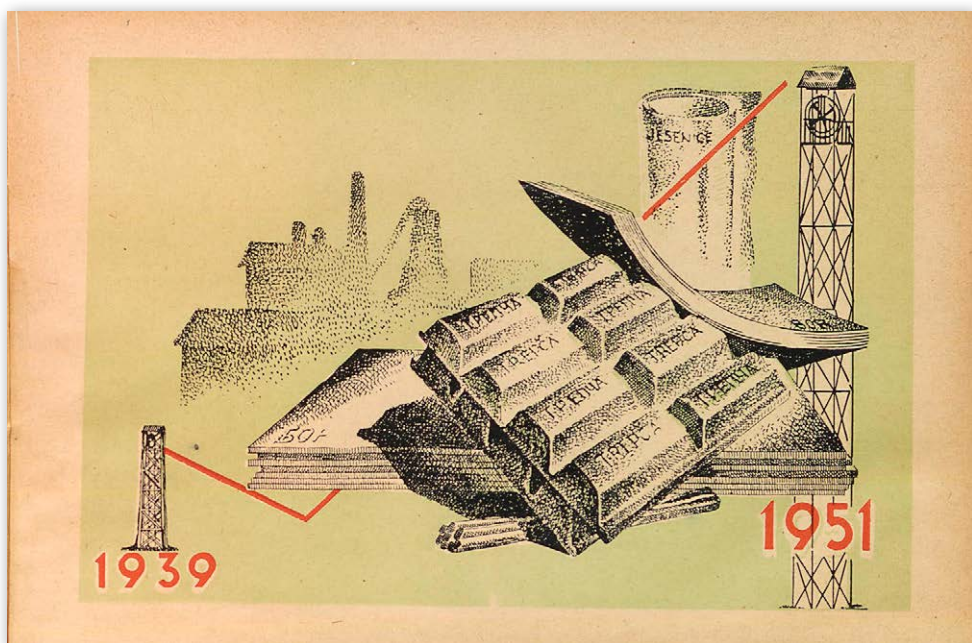
Ferrous metallurgy

Non-ferrous metallurgy

1939, 1951

1939, 1951

METALNA INDUSTRIJA

O razvoju metalne industrije ovisi napredak cjelokupne industrije, kao i privrede uopće. Kad je vlast u rukama naroda, razvijena metalna industrija osigurava ekonomsku i političku neovisnost i besprekorno podizanje ekonomskog, socijalnog i kulturnog života radnih masa.

Metalna će industrija opskrbiti sve grane privrede modernim strojevima, industrijskim uređajima i prevoznim sredstvima, omogućit će mehaniziranje našega zemljodjelstva i njegovu podizanje na viši stupanj, podići će moć naše Armije — čuvara mira i neovisnosti.

	1939	1951	1951 prema 1939 u %
Alatni strojevi (kom.)	40	3 000	7 500%
Strojevi za preradu metala bez skidanja stružotine (tona)	—	2 100	—
Lokomotive (kom.)	—	100*	—
Industrijske lokomotive (kom.)	—	300	—
Važoni teretni (dvoosov., kom.)	19	5 500**	28 947%
Važoni putnički (kom.)	—	250	—
Hidraulični strojevi (tona)	—	4 000	—
Kamioni (kom.)	—	6 000	—
Traktori (kom.)	—	1 600	—

* Sa rezervnim kapacitetom proizvodnje od ukupno 800 lokomotiva.

** Sa rezervnim kapacitetom proizvodnje od ukupno 7 000 važona.

Metal industry

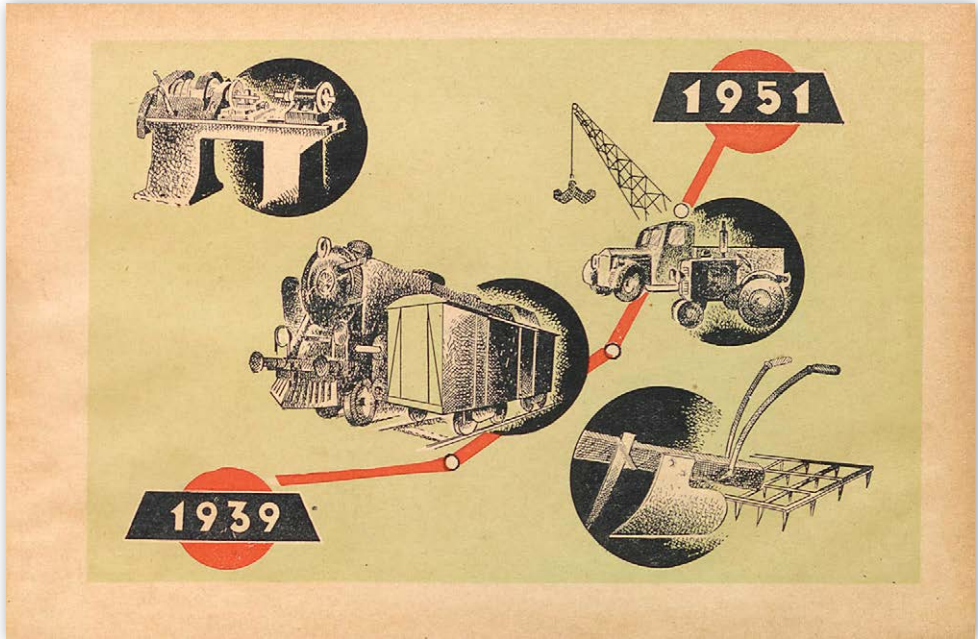
ELEKTROINDUSTRIJA

U toku Petogodišnjeg plana u sve većoj mjeri osigurati materijalno snabdijevanje elektrifikacije, snabdijevanje industrije, rudarstva i metalurgije elektromotornim pogonom, obezbijediti građevinske radove instalacionim materijalom i snabdjeti široke narodne mase žaruljama, radioprijemnicima, aparatima za kućanstvo i ostalim elektrotehničkim materijalom.

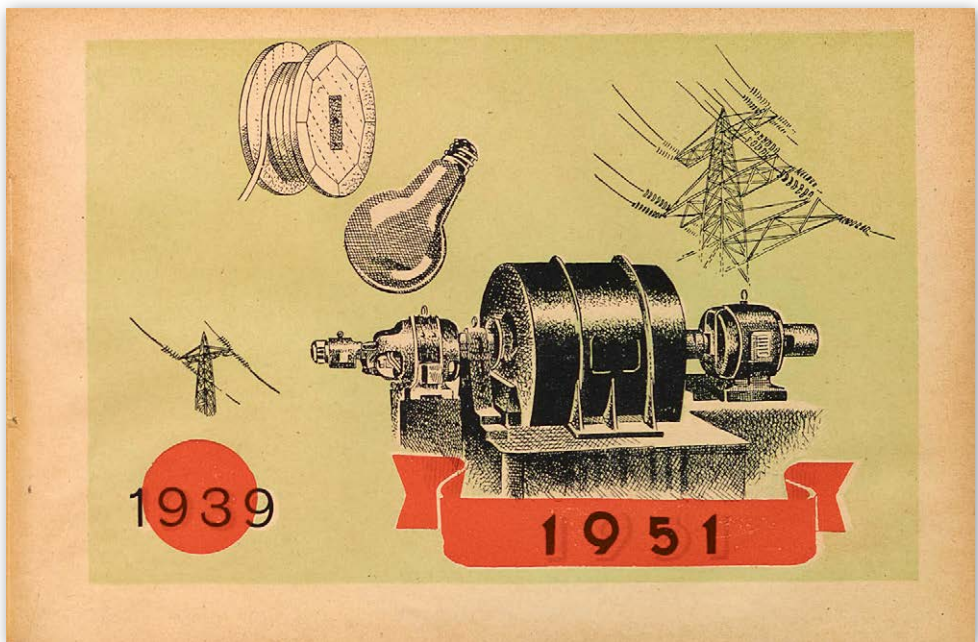
Zakon o Petogodišnjem planu

	1939	1951	1951 prema 1939 u %
Elektrostrojevi (kW)	4 300	135 000	3 140%
Transformatori (kVa)	—	360 000	—
Sprovođnici goli i izolovani (tona)	9 200	8 100	368%
Kablovi jakbe i slabe struje (tona)	—	10 000	—
Radio prijemnici (kom.)	—	150 000	—
Žarulje (1000 kom.)	1 195	7 800	653%

Electrical industry

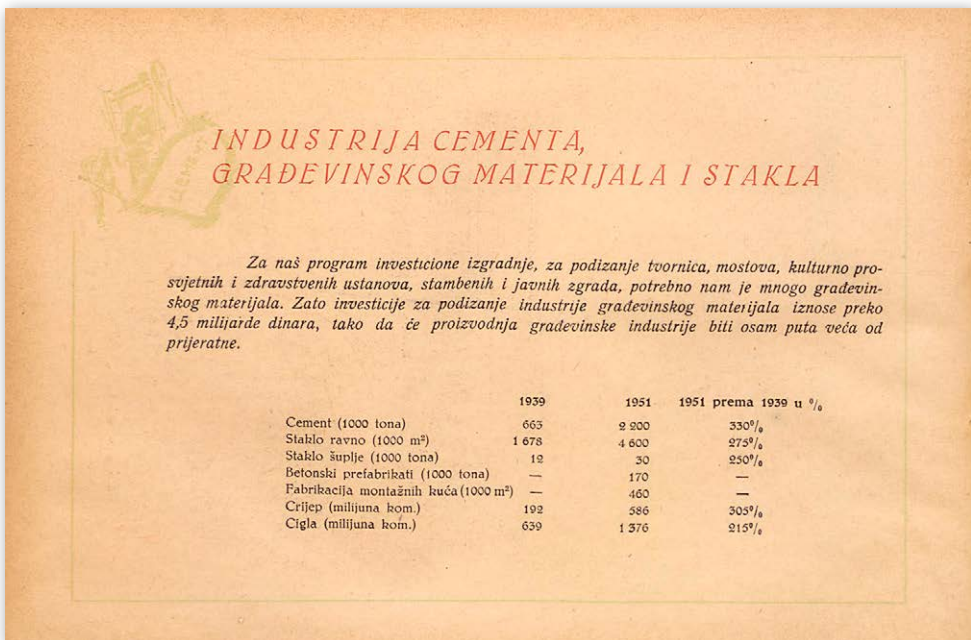
1939, 1951

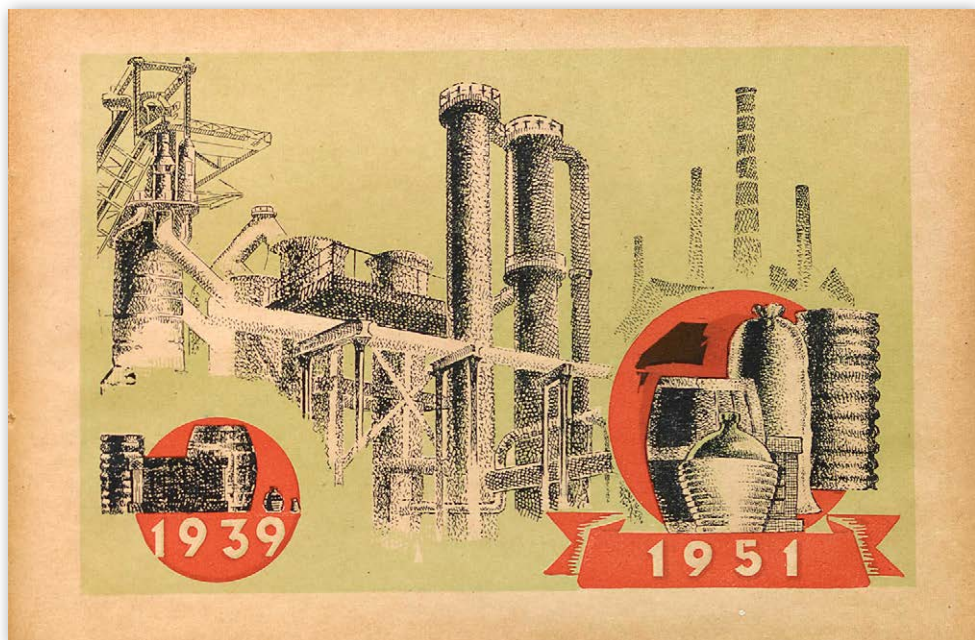
1939, 1951

Chemical industry

Cement, building material and glass industry

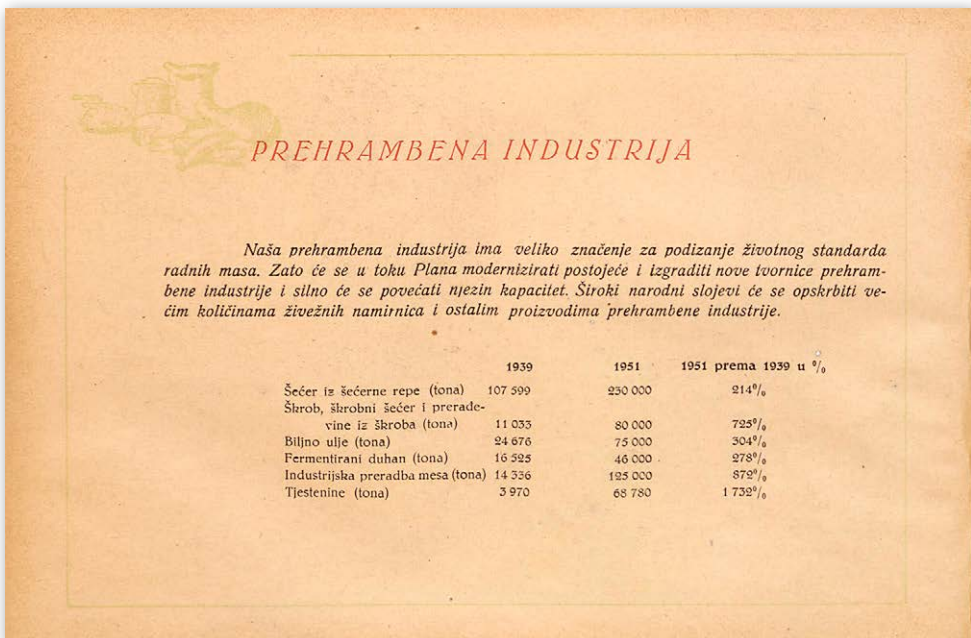
1939, 1951

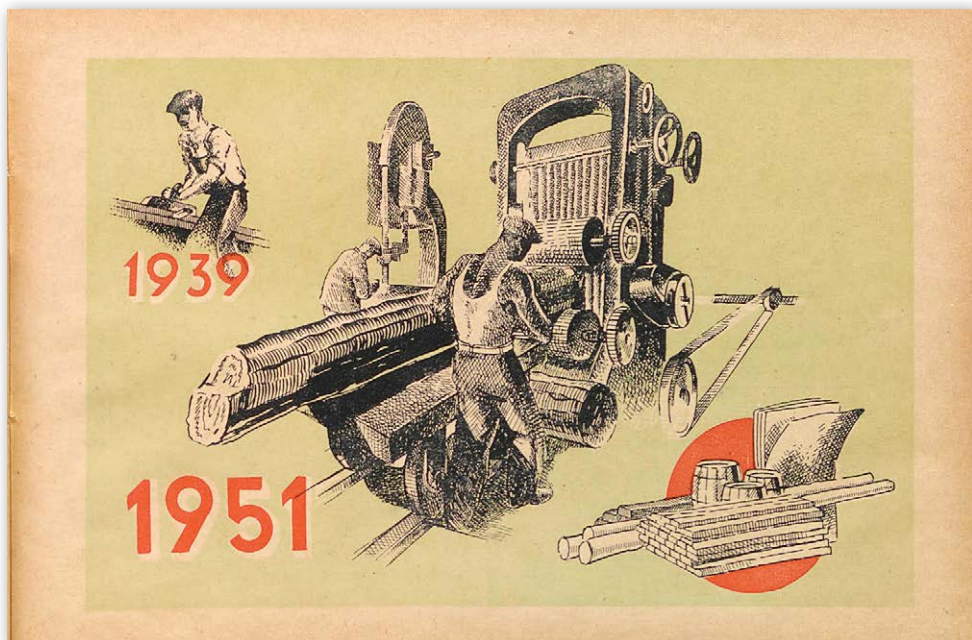
1939, 1951 / cement

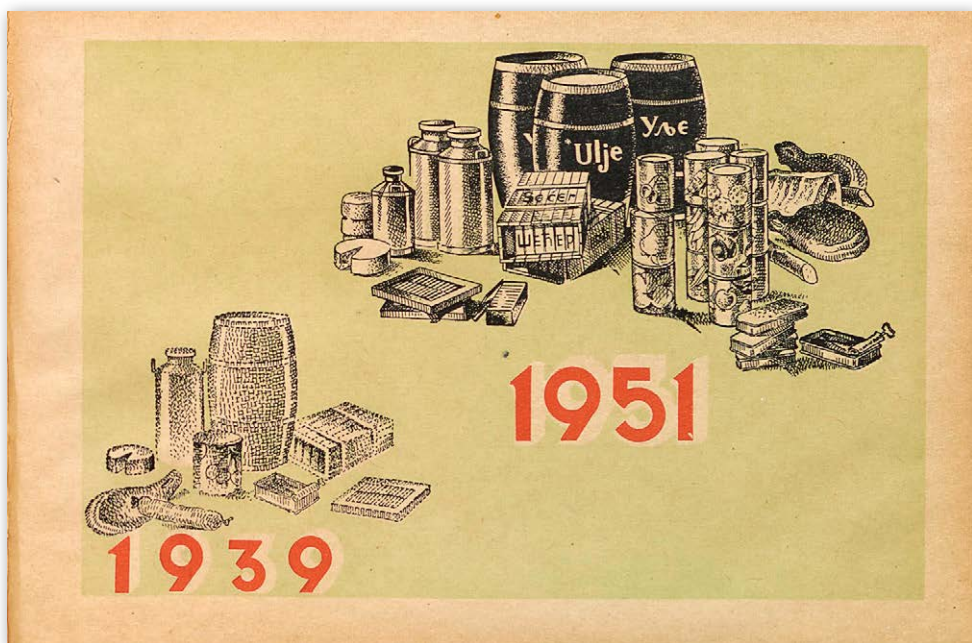
Wood industry

Food industry

1939, 1951

1939, 1951 / oil, sugar

TEKSTILNA INDUSTRIJA

... Tekstilna industrija, koja je kod nas također bila većim dijelom u rukama ino-
stranaca, također je unosila velike dobiti, ali ne u našu korist. Inostrani kapitalisti gradili su
kod nas samo tkaoince, ali ne i predionice. Predionice su imali u svojim zemljama, a gotovu
pređu onda prodavali fabrikama u našoj zemlji po vrlo visokim cijenama i na taj način pra-
vili tu industriju kod nas zavisnom od inostranstva.

T I T O

	1939	1951	1951 prema 1939 u %
Pamučno predivo (1000 tona)	93	47,4	906%
Pamučne tkanine (milijuna metara)	116	250	216%
Kudeljne tkanine (milijuna metara)	4,3	17,3	402%
Lanene tkanine (milijuna metara)	2,1	19,7	951%
Vunene tkanine (milijuna metara)	13,3	24,2	181%
Umjetna vlakna (tona)	—	21 000	—

Textile industry

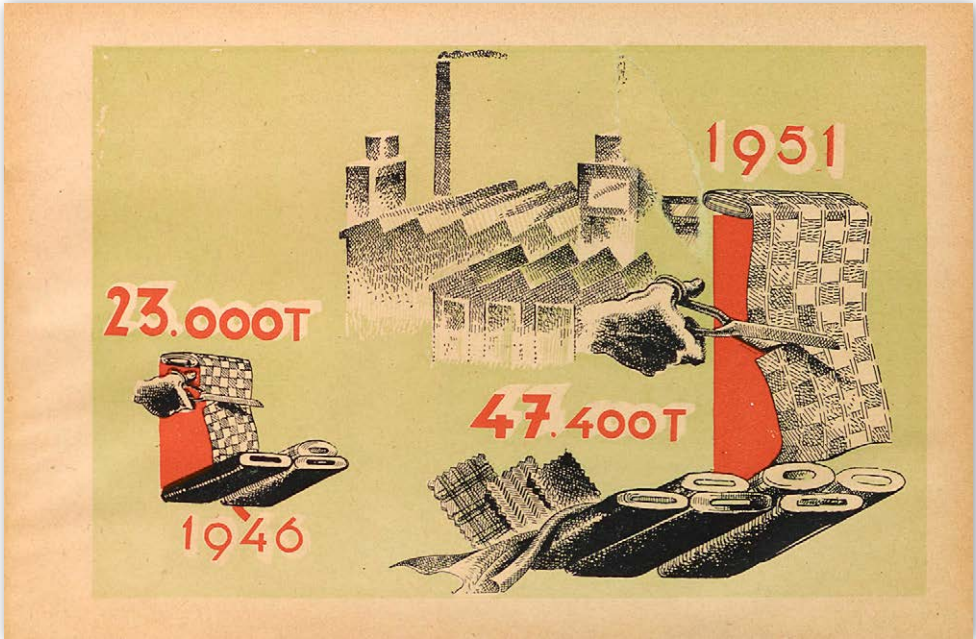
INDUSTRIJA KOŽE I OBUĆE

U ina triji koža provesti opsežnu rekonstrukciju uređaja i racionalizaciju proiz-
vodnje, kod čega treba naročito povesti računa o poboljšanju higijenskih uvjeta rada.

Zakon o Petogodišnjem planu

	1939	1951	1951 prema 1939 u %
Krupon (tona)	1 746	4 400	250%
Ostala donja koža (tona)	2 310	6 000	258%
Gornja koža (100 m ²)	7 700	17 000	221%
Svinjska koža (1000 fusi)	2 500	10 000	400%
Cipele sa kožnim donom (1000 pari)	3 250	6 500	200%
Cipele sa gumenim donom (1000 pari)	600	1 500	250%

Leather and footwear industry

1946, 1951

1939, 1951

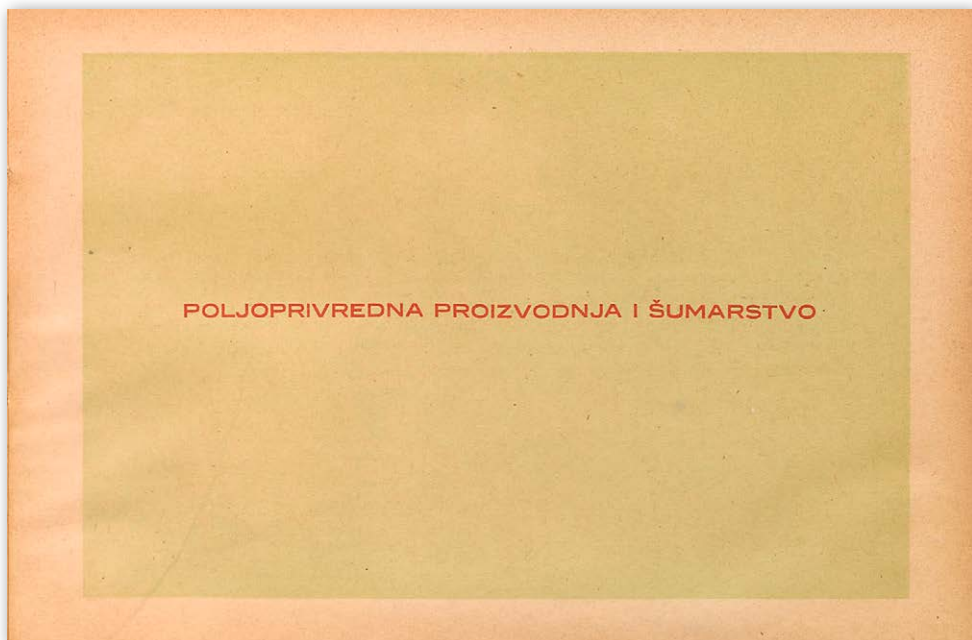
Tokom Petogodišnjeg plana modernizirat će se postojeće grane industrije uvođenjem suvremenih strojeva. Podići će se čitav niz novih vrsta industrija, kao što je industrija teških i srednjih alatnih strojeva, elektroindustrija, industrija teških lokomotiva i vagona, kotlova, turbina, poljodjelskih strojeva većih tipova, teških građevinskih strojeva itd. Istovremeno će se uvesti nove metode i nova organizacija rada. Sve to, uz silni radni polet trudbenika i socijalističko lakmičenje, visoko će podignuti proizvodnost rada i sniziti cijene koštanja.

ZEMLJORADNJA

... Da bi seljak mogao biti još veći faktor, mi moramo njegov način obrade podići sa ekstenzivnog na intenzivni sistem obrade, jer se kod nas u tom pogledu bilo veoma zaostalo. Kasnije se na tome nije ništa učinilo. Mi hoćemo ne samo da damo seljaku mašine, nego i da ga naučimo kako se šta sije i obrađuje. Naš seljak se već promijenio, on nije više onakav kakav je bio nekad, on više ne ide pogrženo nego uspravno, on gleda smjelo i ponosno.

T I T O

	1939	1951	1951 prema 1939 u %
Površina (1000 ha)			
Melioracije:			
Odvodnjavanje	—	400	—
Navodnjavanje	—	400	—
Zasejana površina	7 233	7 700	106 ³ / ₁₀
O d t o g a:			
Žitarice	6 240	5 710	92 ² / ₁₀
Industrijsko bilje	504	500	94 ³ / ₁₀
Krmno bilje	361	840	233 ³ / ₁₀
Povrtno bilje	430	650	151 ¹ / ₁₀

Agricultural production and forestry

1939, 1951

MEHANIŽACIJA POLJOPRIVREDE

Likvidirat ćemo višekomnu zaostalost stare Jugoslavije u obradi zemlje, u kojoj je ralice bila zamjenjivana gvozdanim plugom samo za 0,8% godišnje.

Mjesto drvenom ralicom i mukotrpnim fizičkim radom seljaka, naša će se polja obradivati pomoću moćnih traktora, sijačica, vršalica i drugih poljodjelskih strojeva.

	1939	1951	1951 prema 1939 u %
Poljoprivredni strojevi sprave (kom.)*	—	—	—
Traktori (kom.)	—	4 180	—
Traktorski plugovi (kom.)	—	1 000	—
Sprežni plugovi (kom.)	—	250 000	—
Sijačice (kom.)	—	50 000	—
Vršalice (od 10 tona, kom.)	—	4 000	—
Površine obradene traktorima (uvjetno oranje) (1000 ha)	455**	1 350	297%

* Brojke u koloni 1951 odnose se na snabdjevanje za 5 godina.

** Podatak iz 1946 godine.

Agricultural mechanisation

VOĆARSTVO I VINOGRADARSTVO

Povećati broj stabala i do konca godine 1951 dostići predratno stanje. Radi osiguranja daljnjeg porasta voćarstva povećati proizvodnju sadnica na 5 milijuna komada.

Izvršiti obnovu i proširiti površinu pod vinogradima i lozним matičnjacima.

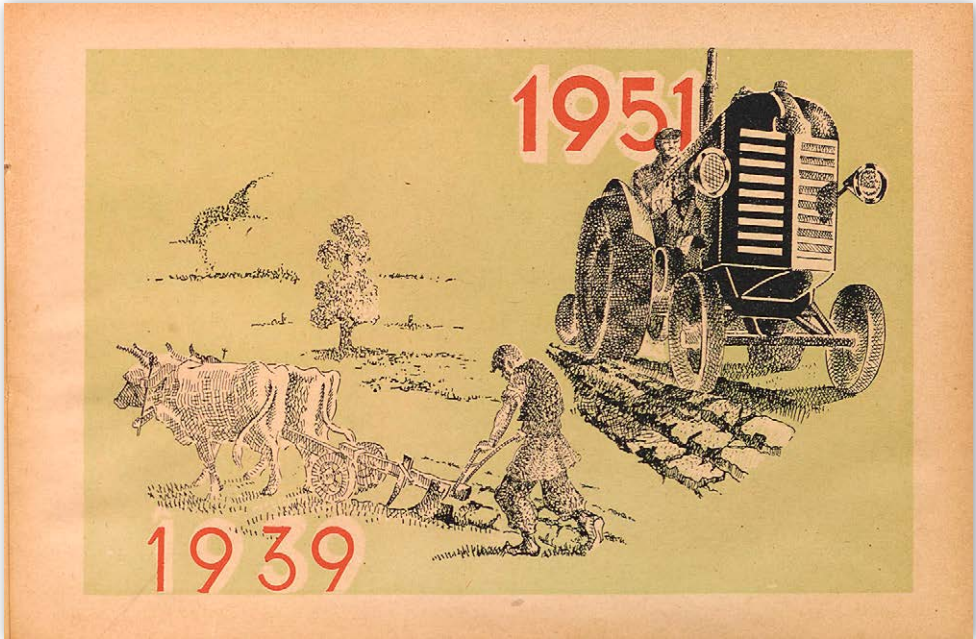
Povećati proizvodnju grožđa i vina i udvostručiti preradu vina izgradnjom novih velikih podruma.

Zakon o Petogodišnjem planu

	1939*	1951	1951 prema 1939 u %
Broj voćnih stabala ukupno (1000 kom.)	73 417	72 703	99%
Proizvodnja voća (100 mtc)	86 579	101 970	117%
Površina vinograda (1000 ha)	223	325	105%
Proizvodnja grožđa (100 mtc)	72 565	102 000	140%
O d t o g a:			
Vina (100 mtc)	41 212	52 000	126%

* Kod proizvodnje voća, grožđa i vina brojke u koloni godine 1939 odnose se na 10-godišnji prosjek.

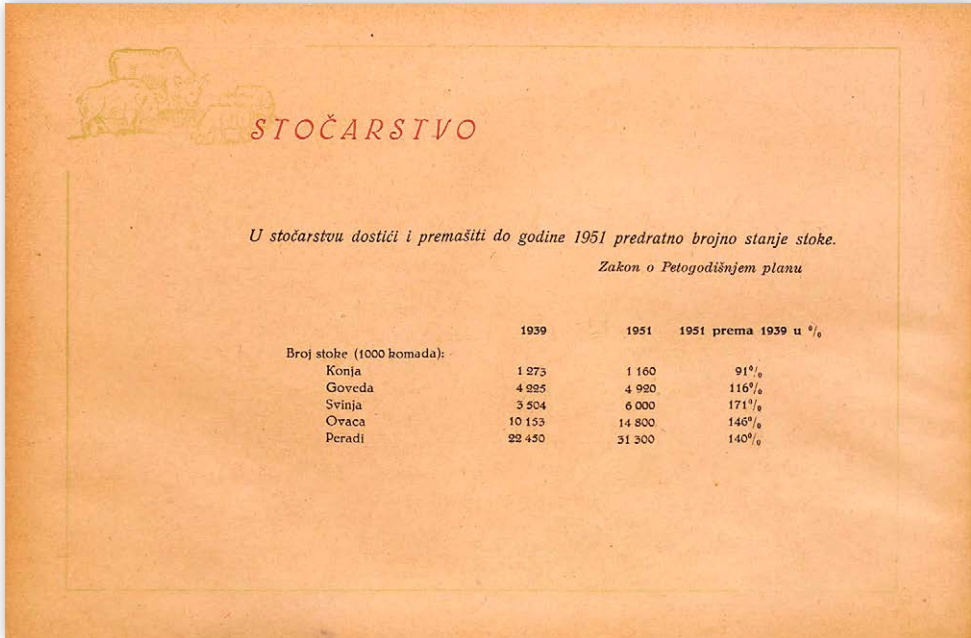
Fruit growing and viticulture

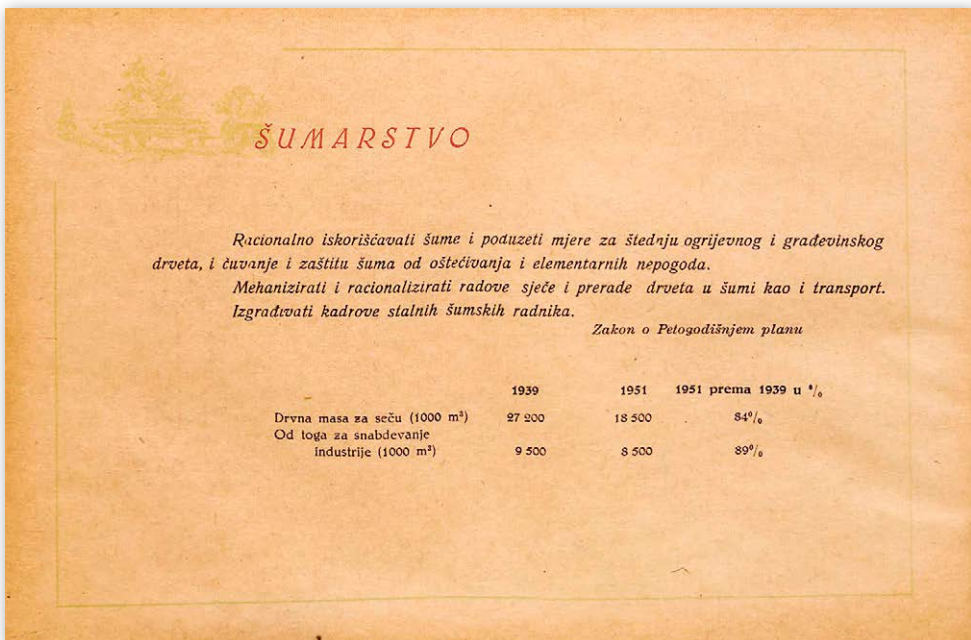
1939, 1951

1951

Cattle breeding

Forestry

1946, 1951

1939, 1951

Industrijalizacija naše zemlje nerazdvojno je vezana sa potrebama našeg seljaštva, koje predstavlja veliku većinu naših naroda. Industrijalizacija naše zemlje, prema tome, nije sama sebi cilj, već ona će služiti povećavanju blagostanja svih slojeva naroda, a u prvom redu radnika i seljaka. Ona je preduslov za ostvarenje boljeg života naših radnika, naših seljaka, naše narodne inteligencije, naših radnih gradana.

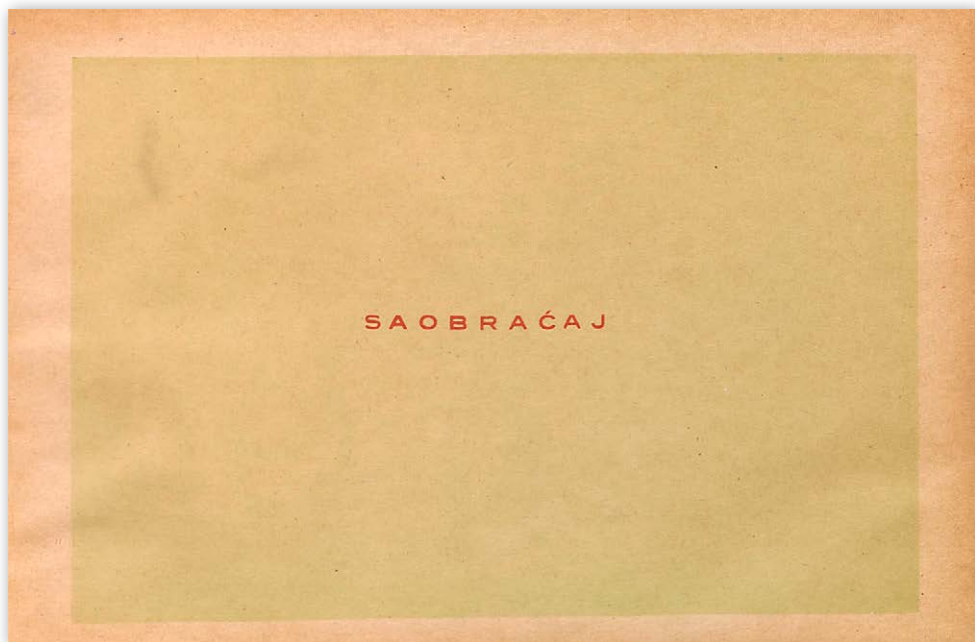
T I T O

ŽELJEZNIČKI SAOBRAĆAJ

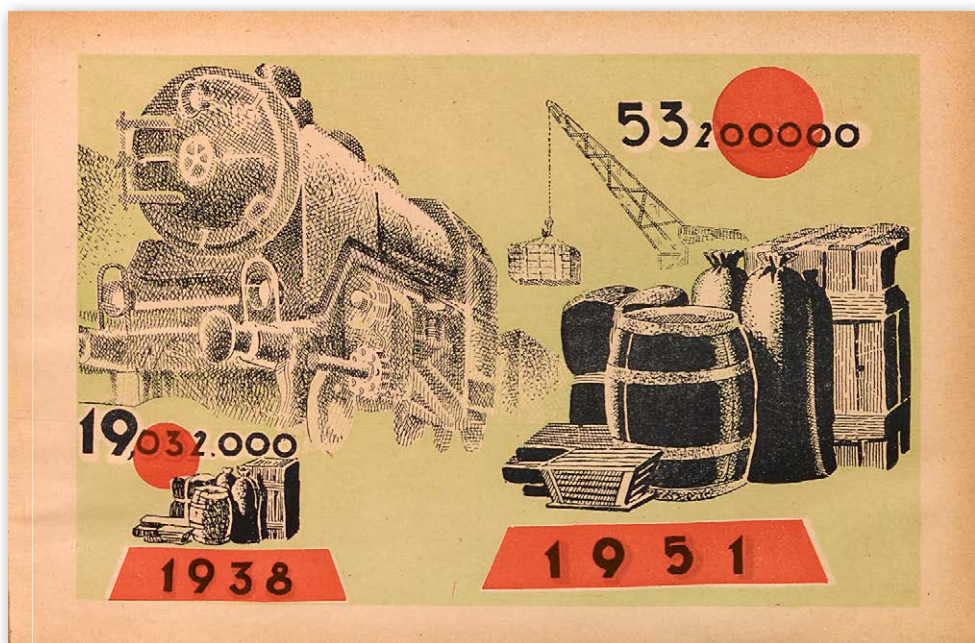
Tokom Petogodišnjeg plana saobraćaj će se poboljšati i razviti tako da će se čvršće povezati privreda s različnim krajevima naše zemlje.

Pustit će se u saobraćaj 780 lokomotiva, 2 930 putničkih vagona, preko 29 000 teretnih vagona i 365 službeničkih kola. Isto tako pustit će se u saobraćaj 1 900 km željezničkih pruga. Naše će željeznice ojačati u tolikoj mjeri, da će u 1951 godini prenijeti tri puta više robe i preko 1,5 puta više putnika nego 1938 godine.

	1939	1951	1951 prema 1938 %
Količina utovarene robe (1 000 vagona)	1 794	3 800	212%
Količina utovarene robe (1 000 tona)	19 032	53 900	279%
Prijevozni učinak (mil. nkm.)	4 242	10 500	250%
Prosječni dnevni utovar vagona	4 912	10 500	212%
Broj prevezenih putnika (1 000 putn.)	56 165	90 000	160%

Traffic

1938, 1951

POMORSKI SAOBRAĆAJ

Obnovit ćemo stare brodove i izgraditi nove i time ćemo podići novu trgovačku mornaricu do 600 000 BRT. Istovremeno obnovit ćemo i proširit ćemo luke na našem Jadranu. Zato će naša trgovačka mornarica u 1951 godini prevesti dva puta više robe i oko 2,5 puta više putnika nego 1939 godine.

	1939	1951	1951 prema 1939 u %
Prevezeno robe (1000 tona)	3 332	6 200	187%
Prevezeno putnika (1000 putnika)	1 608	3 800	236%
U č i n a k:			
Transport robe (milijuna neto t milja)	10 083*	15 595	155%
Transport putnika (milijuna putnika milja)	39	140	360%
Trgovačka mornarica – ukupno (1000 BRT)	390	600	154%

* Podatak iz 1938 godine

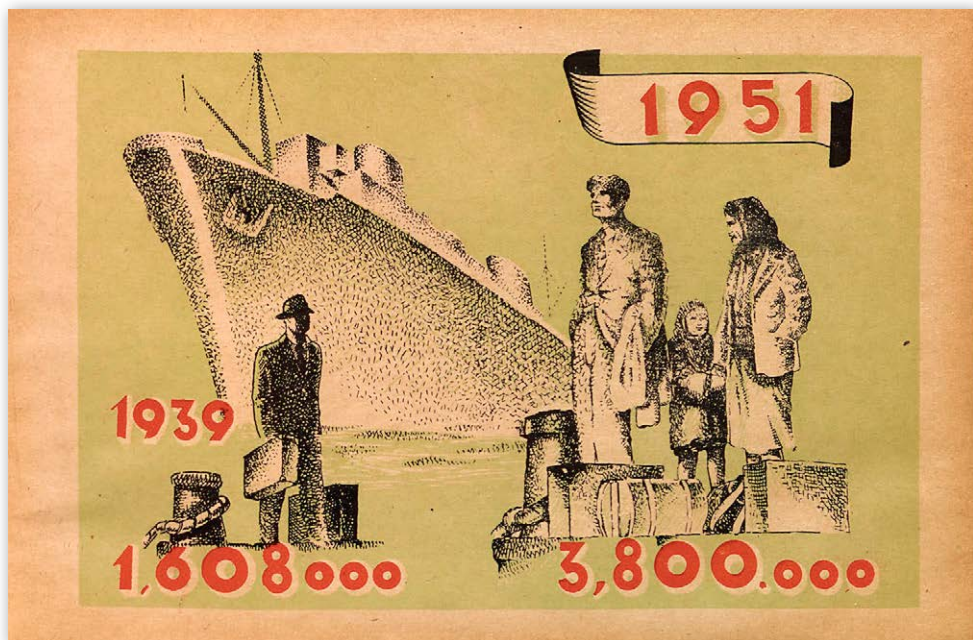
Sea traffic

ŽRAČNI SAOBRAĆAJ

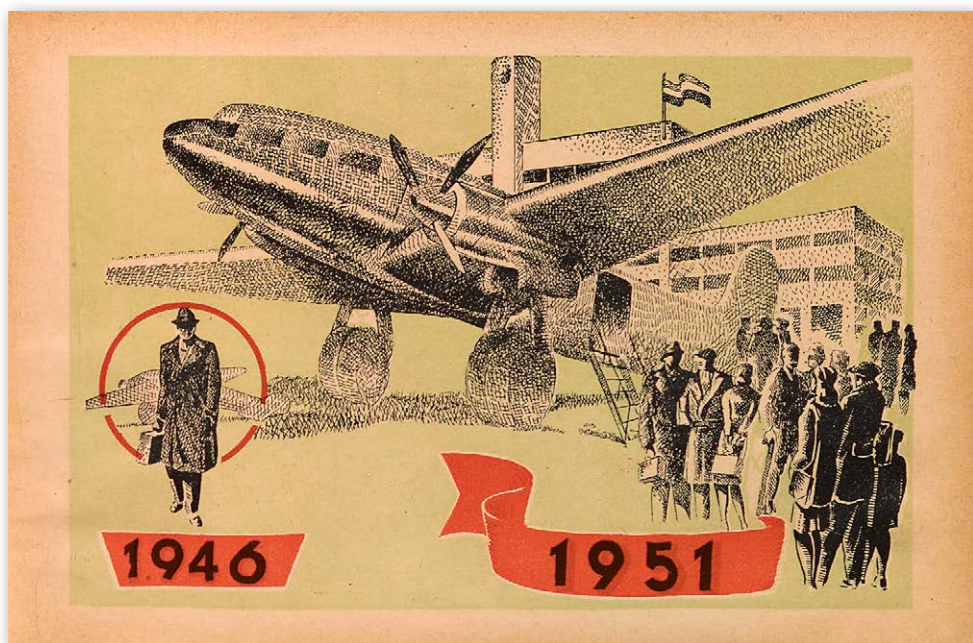
U toku Plana izgradit ćemo i uvećati kapacitet našeg avionskog saobraćaja daleko iznad predratnog. Povećaćemo broj aviona i broj vazdušnih linija kroz naše nebo i u saobraćaju sa inostranstvom.

	1946	1951	1951 prema 1946 u %
Broj aviona (komada)	10	48	480%
Broj linija	9	26	290%
Domaći saobraćaj — prevezeno putnika (1 putnik)	7 995	120 000	1 513%
Inozemni saobraćaj — prevezeno putnika (1 putnik)	2 130	40 000	1 878%

Air traffic

1939, 1951

1946, 1951

PUTOVI

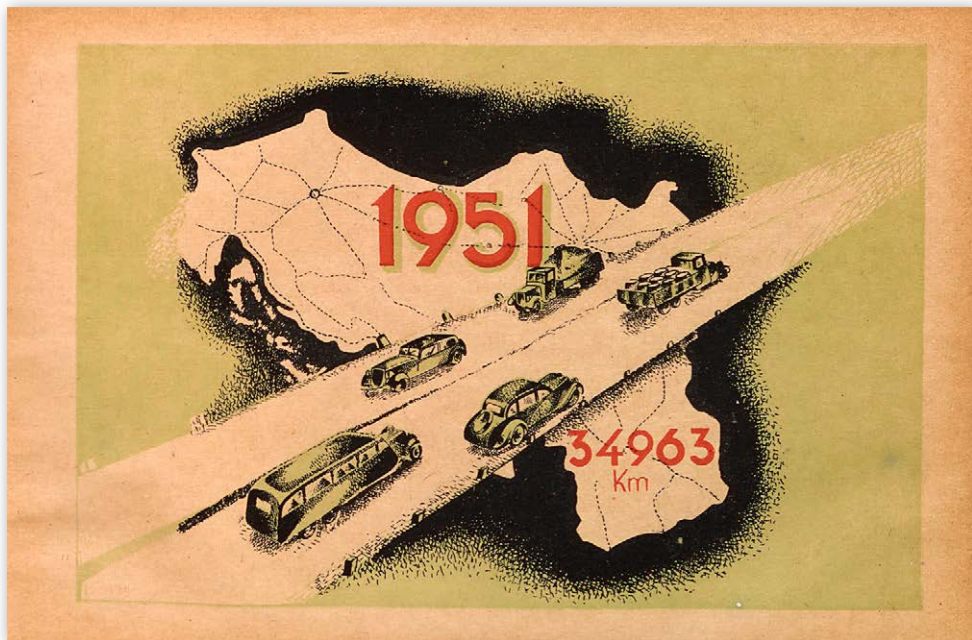
Obnovit ćemo stare i izgraditi nove putove od kojih jedan deo sa modernim kolovozom. Time ćemo pojačati putnu mrežu i prilagoditi je zahtjevima motornog saobraćaja i drugim potrebama privrede.

	1938	1951	1951 prema 1938 u %
Dužina putova sa kolovozom (km)	33 731	34 936	104%
O d t o g a:			
Sa suvremenim kolovozom (km)	807	2 499	280%

Roads

Mreža saobraćaja obuhvatit će naša sela, gradove i sve privredne i političke centre.

Tokom Petogodišnjeg plana povećat ćemo kapacitet svih grana saobraćaja i ojačati njihovu vezu sa izvorima sirovina i potrošačima proizvoda, kao i osigurati nesmetani promet dobara i ljudi u našoj zemlji i sa inostranstvom.

1951

Craft

ŽANATSTVO

Ne zanemarivanje i ukidanje zanatstva, već njegovo uključenje u naš opći privredni plan, njegovo pomaganje, njegovo organiziranje u proizvodne zadruge, da bi čim korisnije poslužilo općem privrednom razvitku naše zemlje — to je naša politika u pogledu zanatstva i toga treba da se svaki drži.

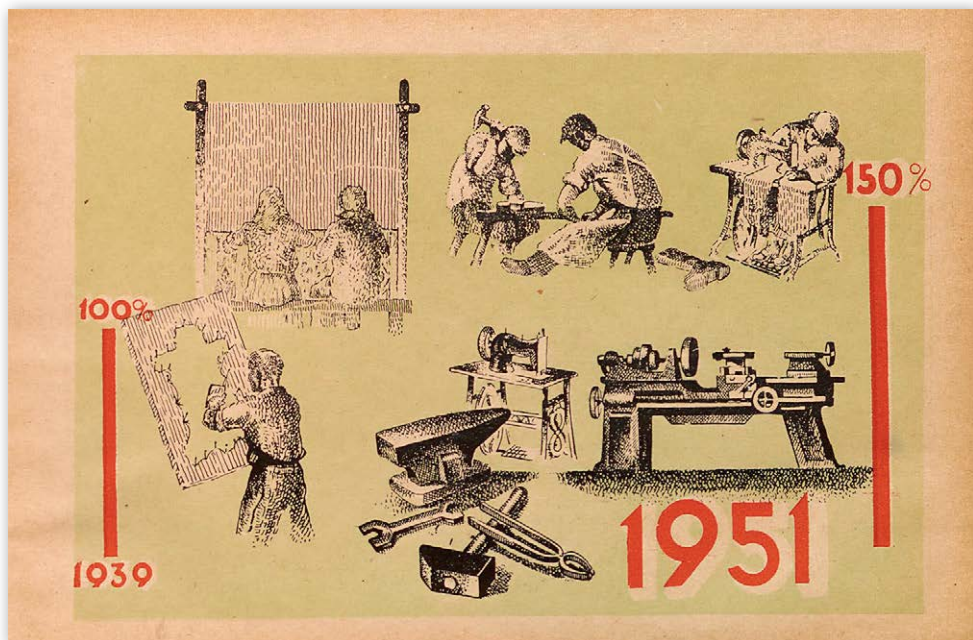
T I T O

	1939	1951	1951 prema 1939 u %
Vrijednost obrtničke proizvodnje i popravaka — ukupno (u milijardama dinara)	12,0	18,0	150%
Vrijednost potrebnih sirovina, goriva i maziva (u milijardama dinara)	—	7,0	—
Vrijednost potrebnih alata strojeva (u milijardama dinara)	—	0,75	—

Craft

... Postoji još danas kod nekih ljudi mišljenje da je zanatstvo odživjelo svoje, da ono danas više nije potrebno kada stvaramo jaču industriju, da ono kao privatni sektor proizvodnje ometa pravilnom razvitku društvene, socijalističke proizvodnje, koja je kod nas dobila taj karakter uslijed prelaza glavnih sredstava proizvodnje iz privatne u opću narodnu, društvenu svojinu. To je skroz pogrešno. Nama je zanatstvo potrebno i korisno.

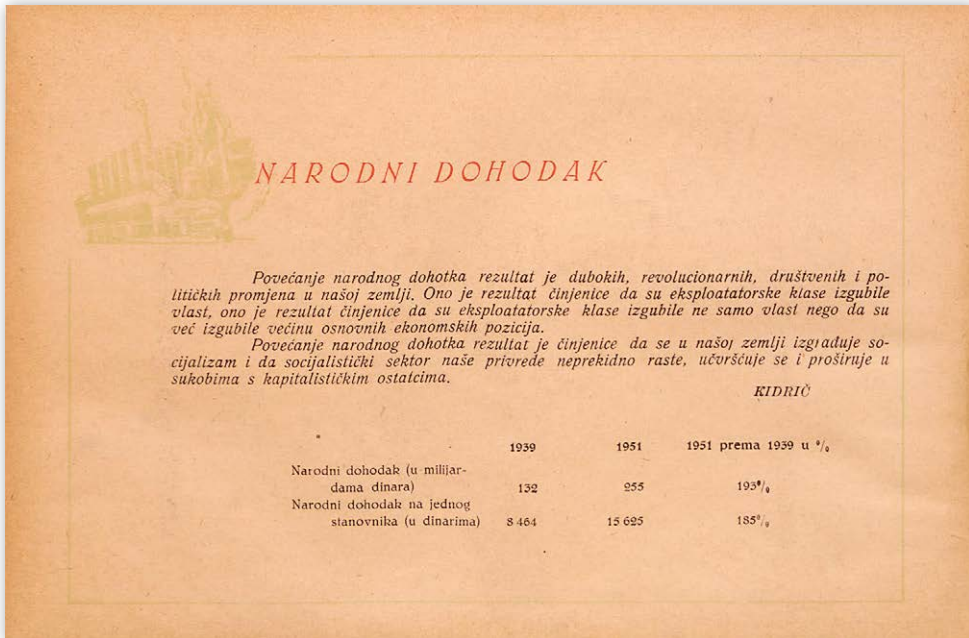
T I T O

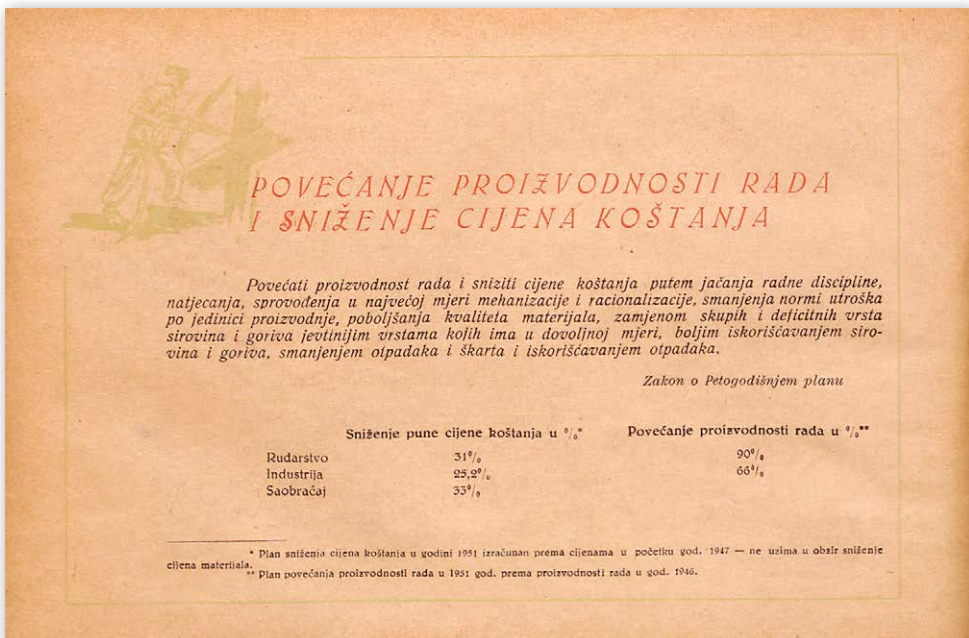
1939, 1951

NARODNI DOHODAK I PROIZVODNOST RADA

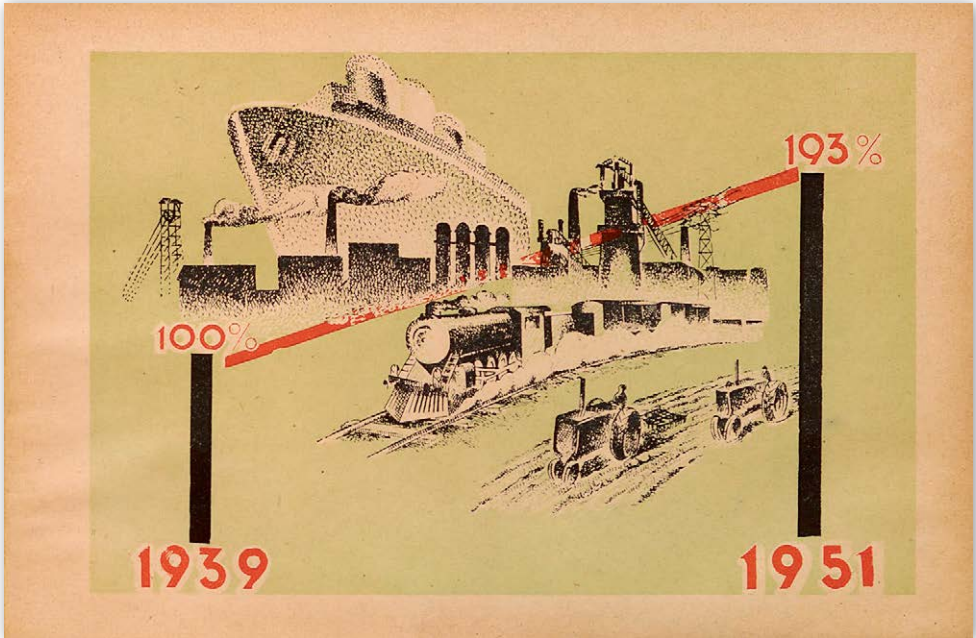
National income and labour productivity

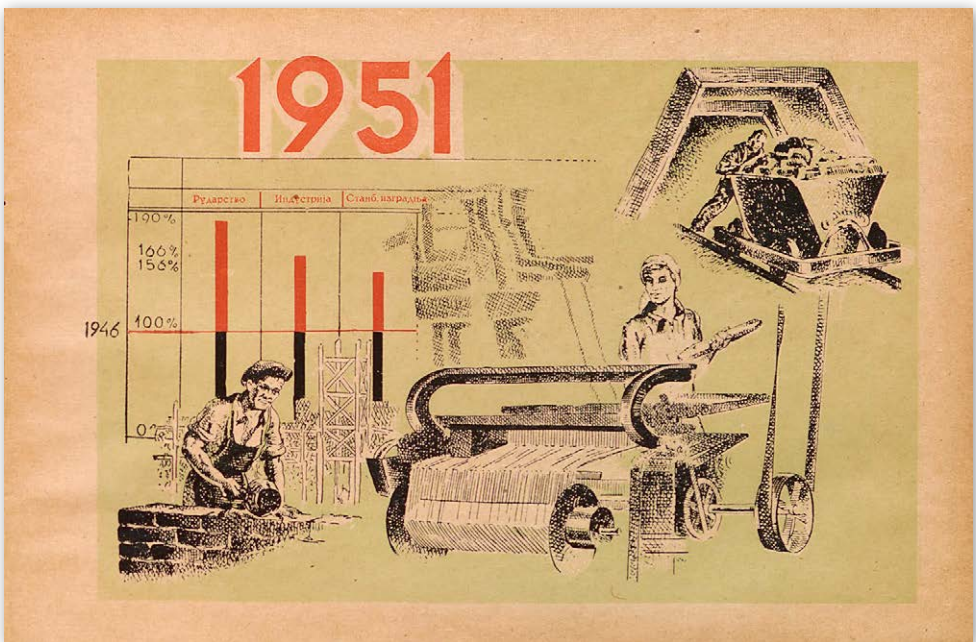
National income

Increase in labour productivity and lower cost prices

1939, 1951

1951

Porast proizvodnih snaga i uvećanje društvenog bogatstva u našoj zemlji bit će stalno praćeno uvećanjem blagostanja najširih narodnih masa.

U našoj narodnoj državi povećanje proizvodnosti rada sa istovremenim snižavanjem cijene koštanja, služi povećanju naše akumulacije, služi sistematskom uzdizanju materijalnog i kulturnog nivoa naših naroda.

SNABDIJEVANJE NA JEDNOG STANOVNIKA

Snabdijevanju širokih narodnih slojeva posvećivati najveću pažnju. U vezi sa zadacima povišenja životnog standarda u toku provođenja Petogodišnjeg plana povećati vrijednost cjelokupnog robnog prometa na malo za 1,8 puta prema godini 1946.

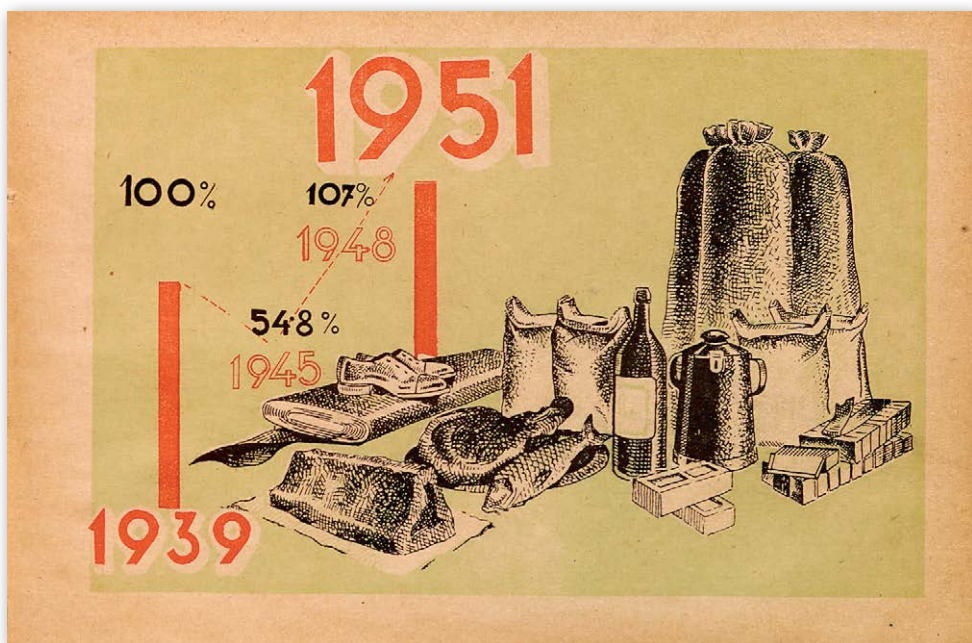
Zakon o Petogodišnjem planu

Snabdijevanje glavnim artiklima na jednog stanovnika	1939	1951	1951 prema 1939 u %
Žitarice (kg)	300	300	100%
Mast (kg)	6,2	7,0	113%
Ulje (kg)	1,3	0,8	215%
Meso i riba (kg)	19,3	21,5	111%
Šećer (kg)	6,0	12,0	200%
So (kg)	9,5	11,0	116%
Duvan (kg)	0,75	1,0	137%
Sapun (kg)	1,4	1,75	125%
Hartija (kg)	2,4	2,7	113%
Teanine (mel)	11,7	14,0	120%
Kožna obuća (pari)	0,25	0,50	200%

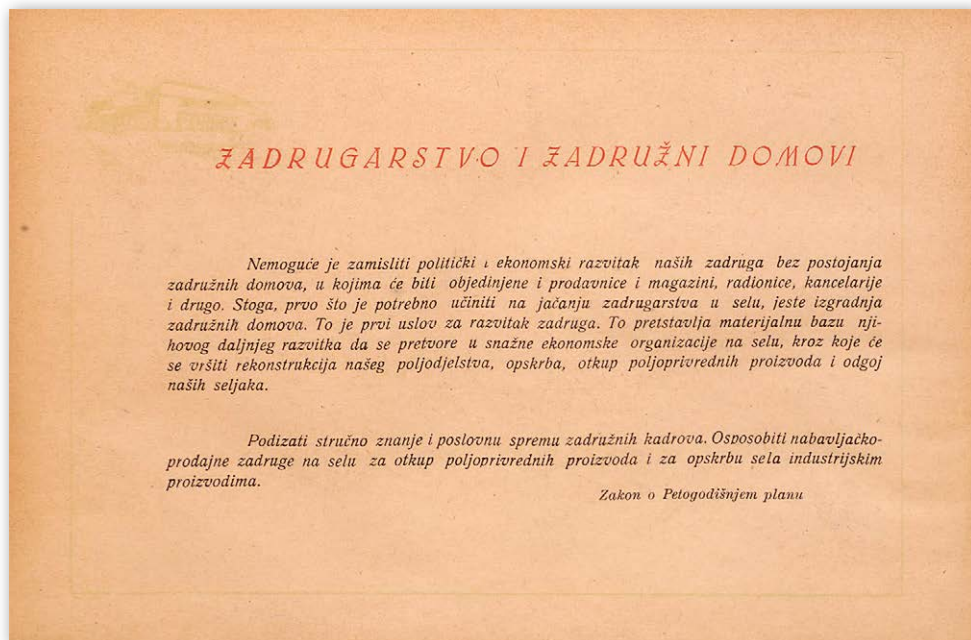
Supply per capita

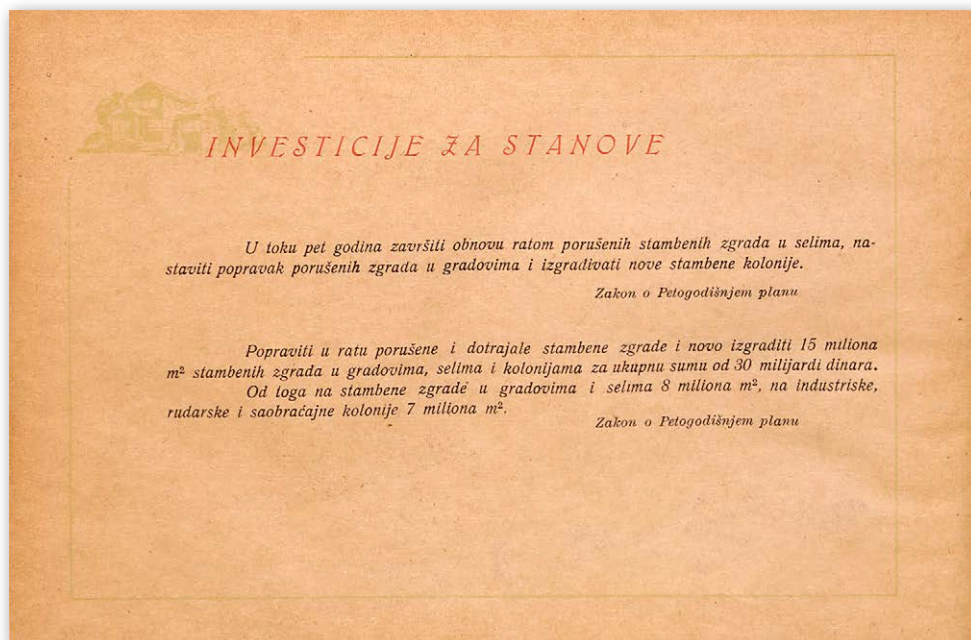
Material and cultural upliftment of the people

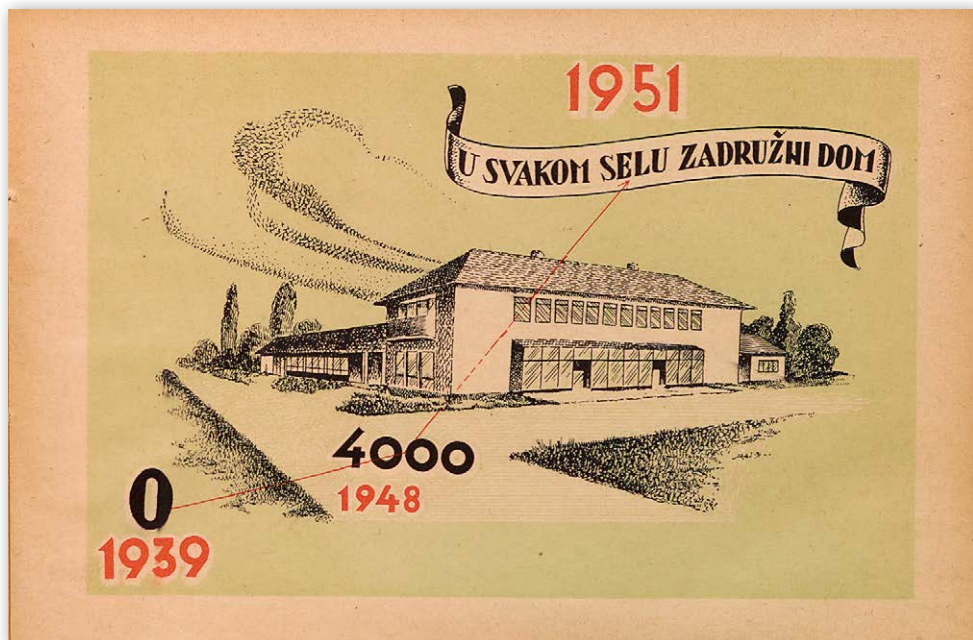
1939, 1951

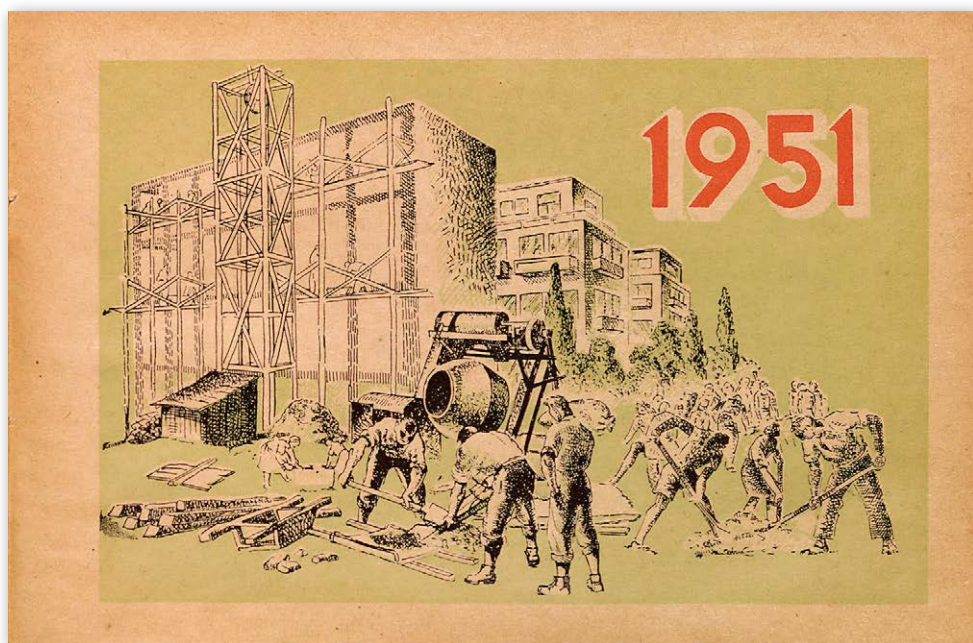
Cooperatives and cooperative homes

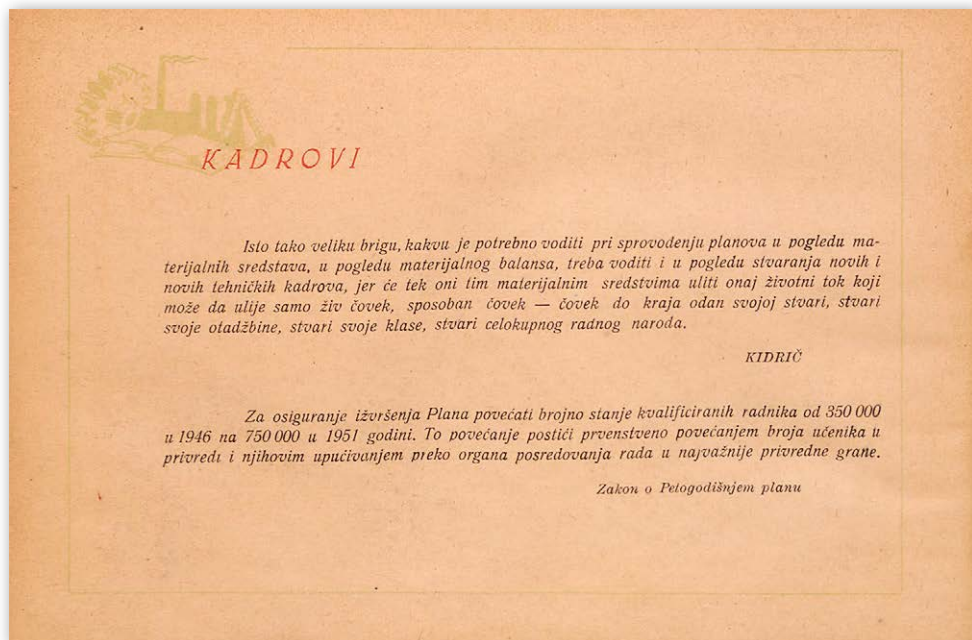
Housing investments

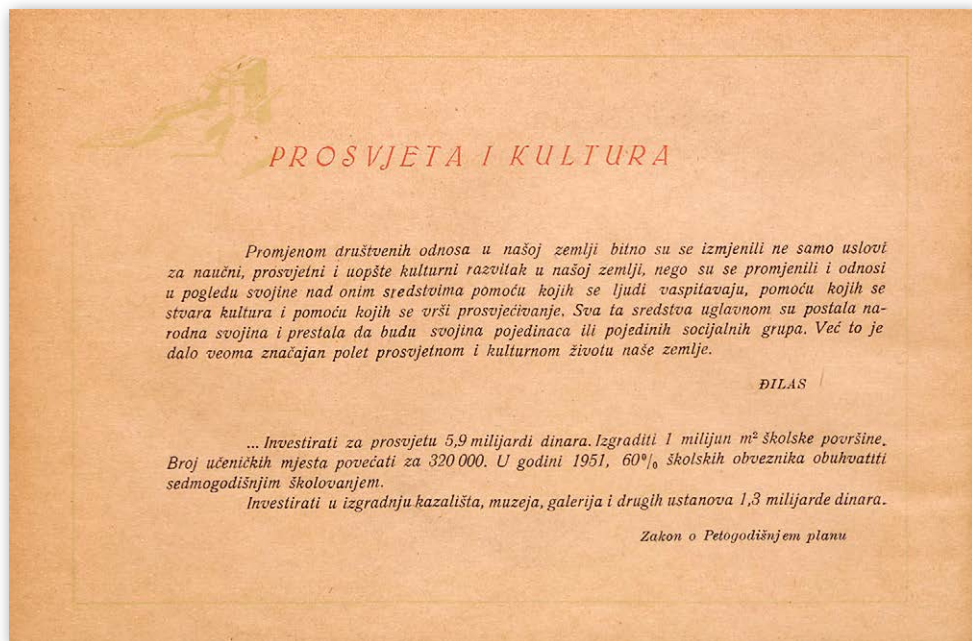
1939, 1948, 1951 / A cooperative home in every village

1951

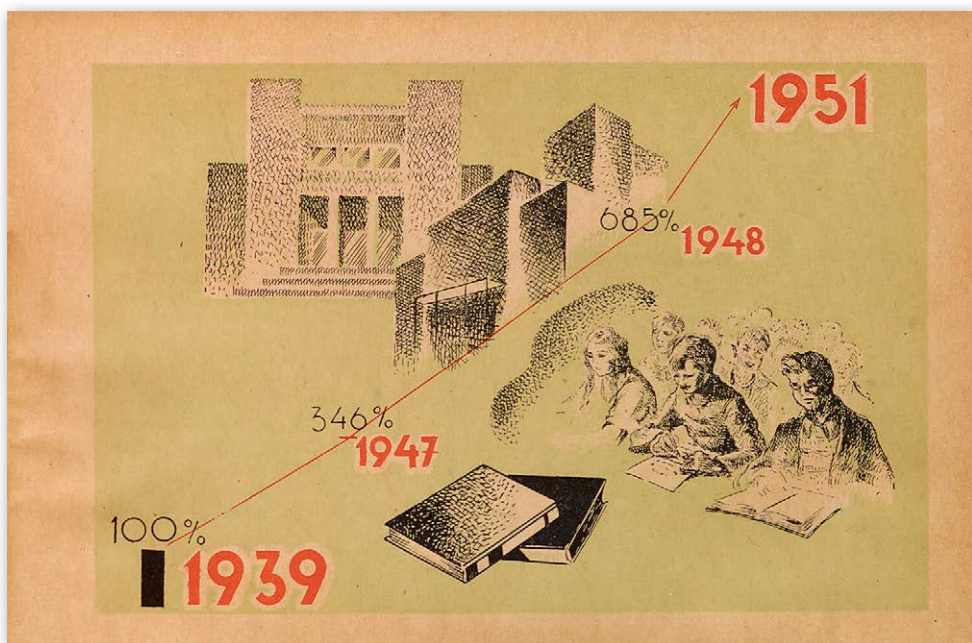
Workforce

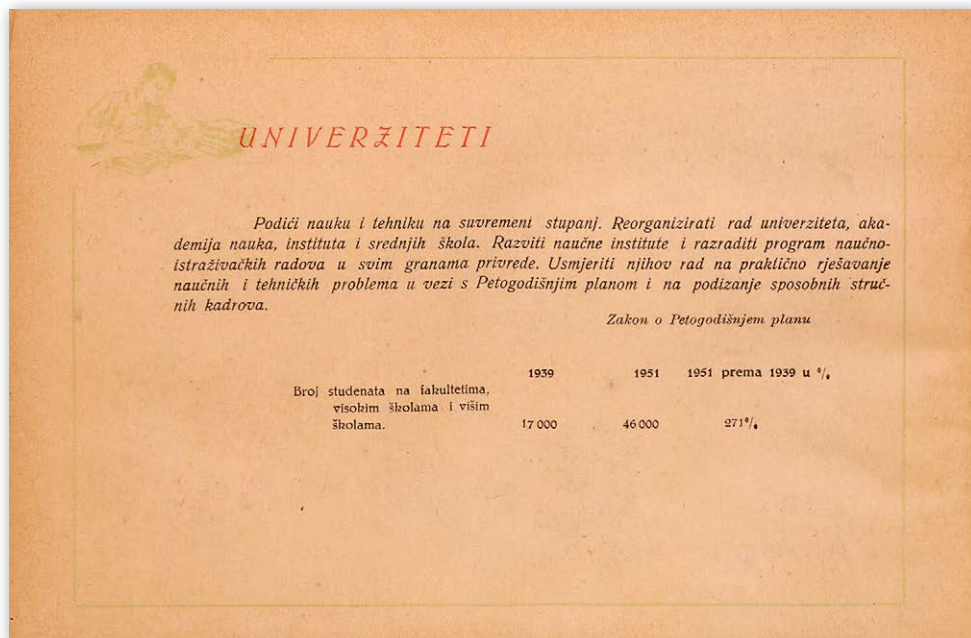
Education and culture

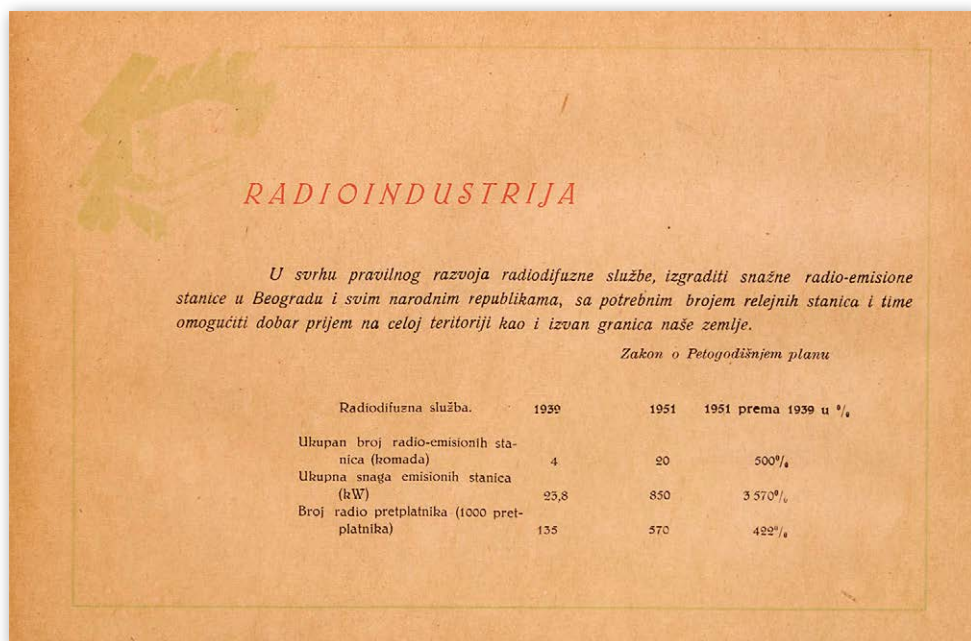
1946, 1951

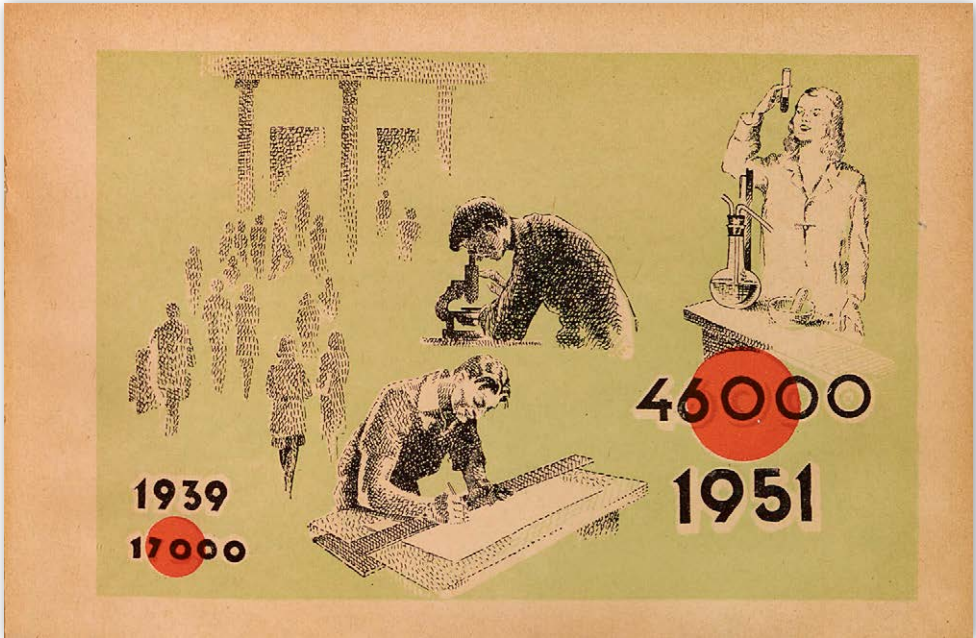
1939, 1947, 1948, 1951

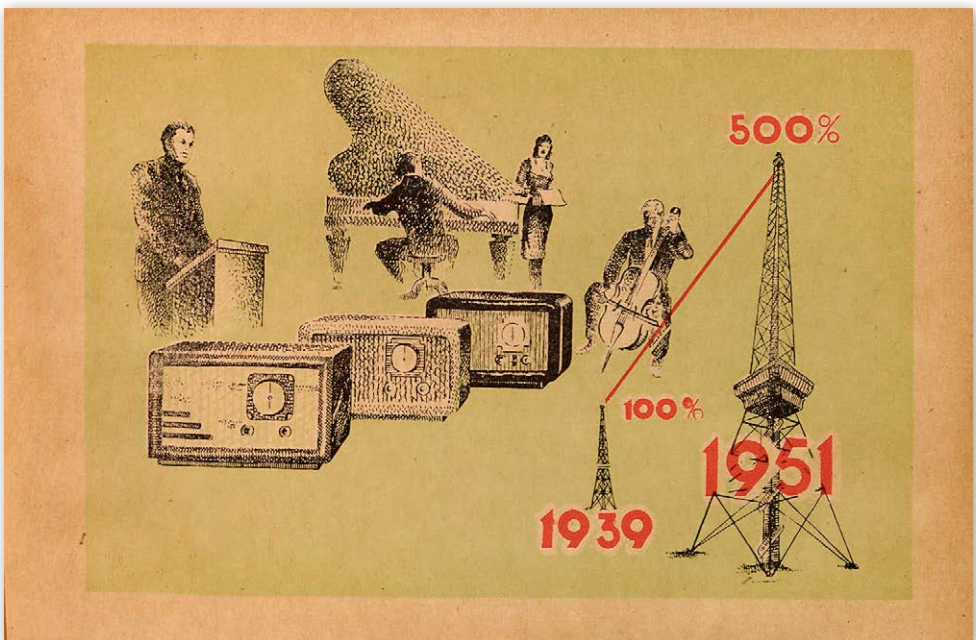
Universities

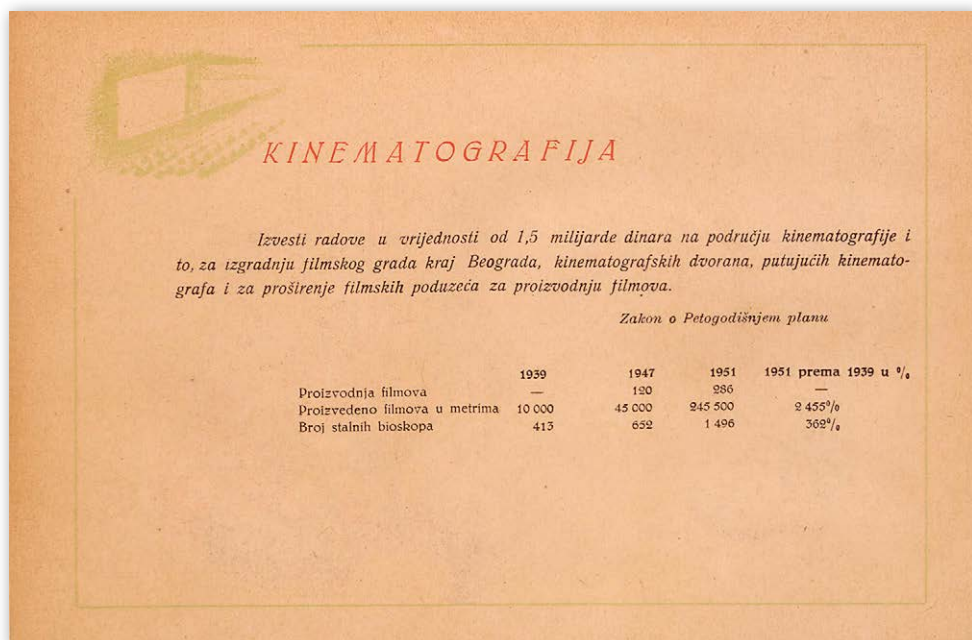
Radio industry

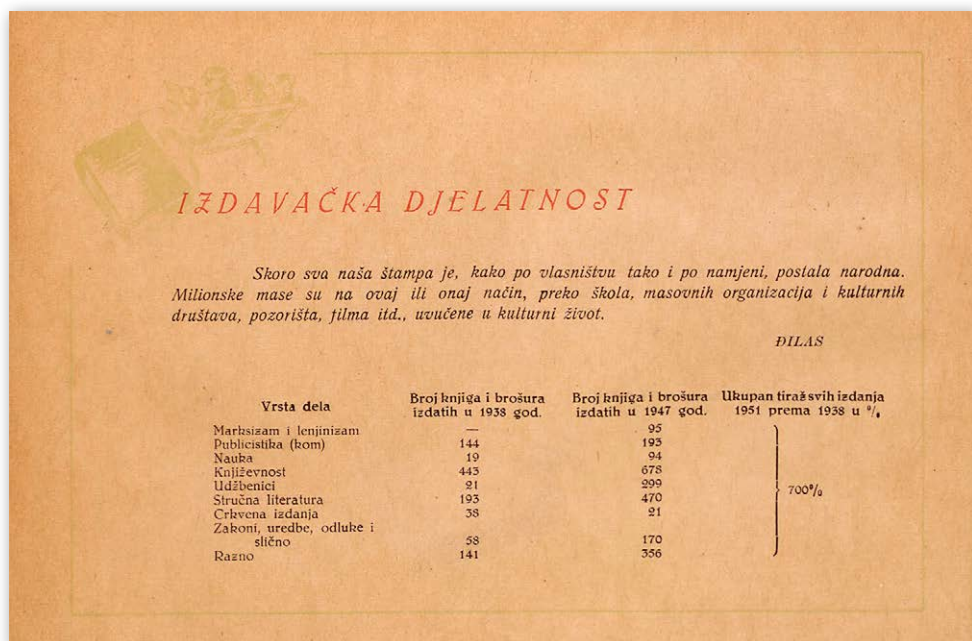
1939, 1951

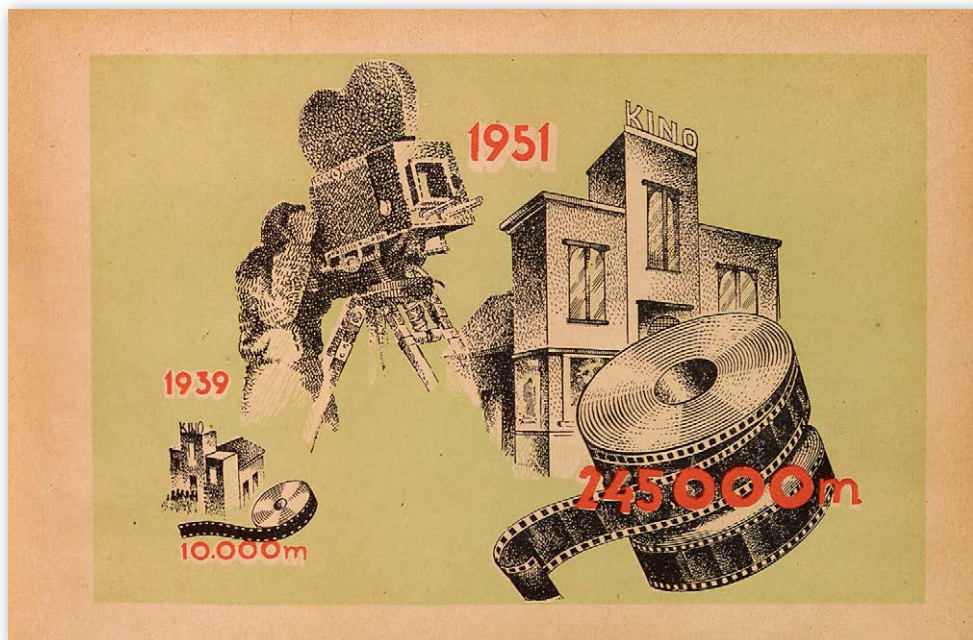
1939, 1951

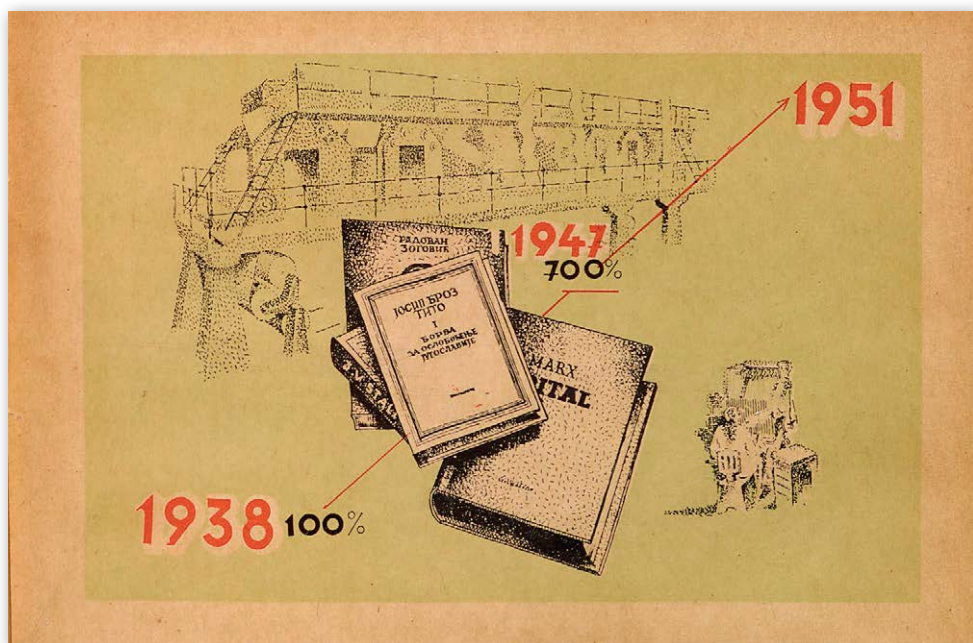
Cinematography

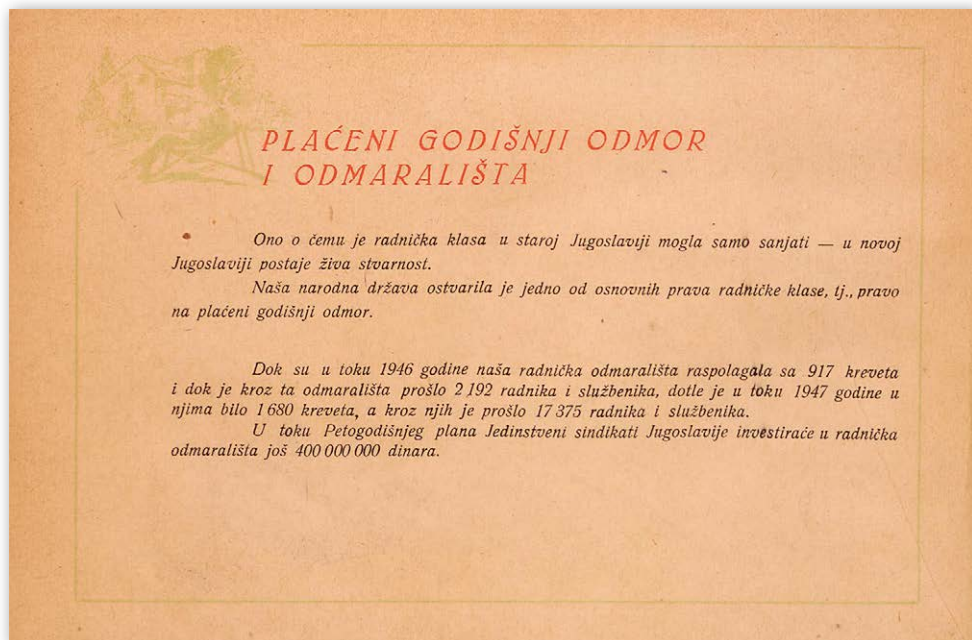
Publishing

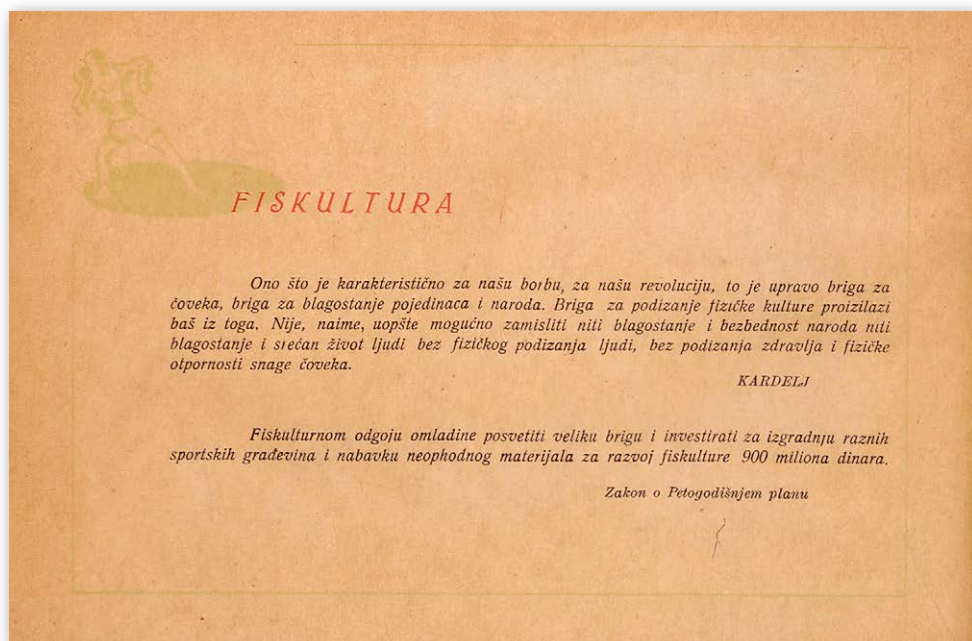
1939, 1951

1938, 1947, 1951 / From left to right: books by Radovan Zogović, Joseph Vissarionovich Stalin, Josip Broz Tito (*The Fight for the Freedom of Yugoslavia, Part 1*) and Karl Marx (*Capital*)

Paid holidays and resorts

Physical education

1939, 1951

1951 / Stadium

Acknowledgments

The book *Petogodišnji plan razvitka narodne privrede u FNRJ u godinama 1947–1951* [The Five-Year Plan for the Development of the People's Economy in FPRY in the Years 1947 –1951] (1948) from which the facsimiles have been reprinted is in the public domain. It belongs to the Croatian National and University Library in Zagreb, where the facsimiles were made. We are grateful to the Library and its employees for their kind assistance.

Zahvala

Knjiga *Petogodišnji plan razvitka narodne privrede u FNRJ u godinama 1947–1951* (1948), koju ovdje predstavljamo, javno je dobro, a dio je fonda hrvatske Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, gdje su izrađeni i faksimili. Zahvaljujemo Knjižnici i njezinim djelatnicima na ljubaznoj pomoći.